№ 7 ՈՒՐԲԱԹ, 13 ՅՈՒՆՎԱՐԻ

1912

ՔԱՌԱՍՈՒՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՈՒՐԲԱԹ, 13 ՅՈՒՆՎԱՐԻ № 7

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ" Сергіевская ул., № 5
Tiflis, Rédaction „Mschak"
Խմբագրատան տելեֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւնը ընդունվում է ամենուրեք.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կոպէկ.
Տպարանի տելեֆոն № 67.

ՇԱՐՈՒՆԱԿՎՈՒՄ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՄՇԱԿ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԼՐԱԳՐԻ

ՆԵՐԿԱՅ 1912 Թ. ՀԱՄԱՐ

ՔԱՌԱՍՈՒՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆԸ. «Մշակի» տարեկան գինը 10 րուբլի է, 11 ամսվանը նոյնպէս 10 ր., 10 ամսվանը՝ 9 ր., 9 ամսվանը՝ 8 ր., 8 ամսվանը՝ 7 ր., 7 և 6 ամսվանը՝ 6 ր., 5 ամսվանը՝ 5 ր., 4 ամսվանը՝ 4 ր., 3 ամսվանը՝ 3 ր., 2 ամսվանը՝ 2 ր., 1 ամսվանը 85 կ. և 15 կ. պօստի ծախք։

Ամերիկայի բաժանորդները պիտի վճարեն տարեկան 6 դոլլար. Եւրօպայի բաժանորդները՝ 32 ֆրանկ. Պարսկաստանի բաժանորդները՝ 10 րուբլի. Թիւրքիայի բաժանորդները՝ 120 ղրուշ։

Հասցէները փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաև հին հասցէն, և մինոյն ժամանակ 40 կ. նամականիշ։

Հին բաժանորդներից խնդրվում է կպցնել փոխադրական բլանկի վրա նախկին տպագրված հասցէն իր վրա ունեցած համարով։

Մեր հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція „МШАКЪ". Արտասահմանից՝ TIFLIS, Rédaction du journal „MSHAK".

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Ամենալաւը աշխարհում՝ սննդարարութեան և պիտանելի համի կողմից՝ համարվում են

ԴԷ-ՎԻԼԼԱՐԻ շվէյցարական ՇՕԿՕԼԱԴԸ և ԿԱԿԱՕՆ

Ֆրիբուրգում (Շվէյցարիա)

Վաճառվում են ամենուրեք։

Գլխաւոր ներկայացուցիչ՝ Վ. Դ. Կուլակօվսկի, Եկատերինոդար։

(առ.) 1195. 10—7

Բեռլինի համալսարանի

ԲԺԻՇԿԱՊԵՏ

Գ. Գ. ՄԵՀՐԱԲԵԱՆՑ

Ներքին հիւանդութիւններ՝

առանձնապէս կրծքի, ԹՈՔԱՒՈՐԻ և սրտի։

Սրսկումներ նաև տուբերկուլիննով։

Ընդունելութիւնը ամեն օր՝

առաւօտեան ժամը 9—11-ը և երեկոյեան ժամը 5—7-ը։

Католическая ул. д. № 10. Տելեֆոն № 792.

(Լ.Ա.Օ.) առ. 989. 100—74

ՅՈՒՆՎԱՐԻ 20-ԻՑ 1912 Թ.

ԲԱՑՎՈՒՄ Է ՑԱՔՐԻԿԱՑԻՆ ԽԱՆՈՒԹ

ՍԱՐԱՏՕՎԵԱՆ ՍԱՐԳԻՆԿԱՆԵՐԻ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆ „Ե. Ե. ՄԱՅԷՐԻ"

Երևանեան հրապար., «Кавказъ» հիւրանոցի ներքևը։

(Հ. ու. կ.) առ. 11. 3—2

ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

Օպերային ընկերակցութիւն Ի. Պ. ՊԱԼԻԵՎԻ ղեկավարութեամբ

Ուրբաթ, յունվարի 13-ին

ՑՕԳՈՒՏ ՀԱՅՈՑ ԱԶԳԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

տրվելու է

ԿԱՄՕՐՐԱ

Երգիծական օպերա, Էսպօզիտօյի, 3 գործողութեամբ։

Մասնակցութեամբ Գիտերի, Դեմեանենկօյի, Եվլախօվի, կայսերական թատրոնների դերասանուհի ՉԱԼԵՎԱՅԻ, Կարանօվիչի, Կանտորի, Լազարևի, Պեվցօվի, Րոստովսկայայի, Սերգեևի, Սօկոլսկիի և Սարիժենօվայի։

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԻՑ ՅԵՏՈՅ ՀԱՄԵՐԳԱՅԻՆ ԲԱԺԻՆ բարեհաճ մասնակցութեամբ

Կարապօվի, Կօվալկօվայի, Մօզժուխինի և Շուլգինայի։

Տոմսակները ստանալ Արքունական թատրոնում։ — Սկիզբը երեկոյեան ժամը 8-ին։

(Ա.Օ.) առ. 10. 3—3

ԻՆՉՈ՞Ւ ՈՉ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

Մենք կովկասցիներս այս երկու օրերը կարդացինք կովկասեան համալսարանի մասին երկու լուր, որոնցից մէկըասում էր, թէ կառավարչական շրջաններում սկզբունքով հաւանութիւն է գտել կովկասեան համալսարանի բացումը, միւսը հաղորդում էր, որ առաջարկ է եղել համալսարանը հիմնել ոչ թէ Թիֆլիսում, այլ Վլադիկավկազում։

Առաջարկը արված է ակադեմիկոս Սօբոլևսկիի կողմից, մի առաջարկ, որ նոր չէ, այլ հրապարակ էր եկել դեռ մի քանի տարի սրանից առաջ, երբ Թիֆլիսի համալսարանի խնդիրը ասպարէզի վրա էր դրվել քննութեան համար։

Ի՞նչ պատճառաբանութիւններով։

Անհիմն և դատարկ պատճառաբանութիւններով։

Միթէ հարց կարող է լինել պատճառաբանութիւնների մասին այնտեղ, որտեղ ցերեկվայ նման պարզ խնդիրը մթագնվում է, որտեղ ամբողջ Անդրկովկասեան ժողովրդի լաւագոյն գիտակցութիւնը վաղուց որոշակի կերպով յայտնել է իր ցանկութիւնը՝ տեսնել համալսարանը Թիֆլիսում։

Ոչ ոք անդրկովկասցիներից ոչ մի թշնամութիւն չունի դէպի Վլադիկավկազը և չէ կարող ունենալ։ Մենք բոլորս ցանկանում ենք այդ քաղաքին՝ աճել, մեծանալ և զարգանալ, բայց երբ հարցը վերաբերում է կովկասեան համալսարանի՝ ուր հաստատվելուն՝ Թիֆլիսում թէ Վլադիկավկազում, այդտեղ ոչ ոք մեզնից չէ կարող ձայն տալ Վլադիկավկազի օգտին, որովհետև դա կը լինէր մի չափազանց թեթևամիտ վերաբերմունք դէպի կովկասեան համալսարանի խնդիրը։

Վլադիկավկազի համալսարանը նոյնպէս բաւարարութիւն չէր տայ անդրկովկասցուն, ինչպէս այն համալսարանը, որ մտադրութիւն կայ հիմնել Րոստովում։ Եւ եթէ նոյնիսկ հիմնվի մի այդպիսի համալսարան, դարձեալ բաց կը մնայ կովկասեան համալսարանի խնդիրը և նա նորից հրապարակ կը գայ իր դրական լուծումը պահանջելով ոչ պակաս ուժով, քան մինչև այժմ է այդ արտայայտվել։

Մեզ՝ Անդրկովկասի բնակիչներիս համար վերին աստիճանի օտարոտի է լսել այնպիսի համեմատութիւններ առաջին կովկասեան համալսարանի բացման տեղի մասին, որպիսիները անվում են Անդրկովկասի պահանջներին անծանօթ անձերի կողմից։

Մեզնից շատերը սկզբում ընդունում են այդպիսի համեմատութիւնները, իբրև արդիւնք կատակի, բայց յետոյ ստիպված են լինում համոզվելու, թէ դժբաղդաբար մենք գործ ունենք մի սոսկալի թիւրիմացութեան հետ, որը չէ ըմբռնում մեր խեղճացի և իրական պահանջների էութիւնը։

Ժամանակով գուցէ լինելու են համալսարաններ բոլոր խոշոր քաղաքներում և նրանց թւում նաև Վլադիկավկազում, բայց այժմ, երբ հերթի և առաջնութեան հարց է դրված Կովկասի ազգաբնակութեան առաջ Թիֆլիսի թէ մի որևէ ուրիշ քաղաքի մասին, անտարակոյս, միայն և միայն մի դրական պատասխան կարող է լինել, որ համալսարանը, կամ, եթէ կամենում էք, առաջին համալսարանը պէտք է հիմնվի Թիֆլիսում։

Վլադիկավկազը ոչ մի ձգողական ույժ չունի Անդրկովկասի համար և ոչ ոք չէ սպասել և չէ սպասում այնտեղից այն, ինչ որ տուել է և տալիս է Թիֆլիսը Անդրկովկասին։ Երբ մենք ձգտում ենք Պետերբուրգ, Մոսկվա—այդտեղ մենք գնահատում ենք պետութեան մայրաքաղաքները, նրանց խոշոր մտաւոր կեանքը, կրթական հիմնարկութիւնները և առհասարակ գիտական մթնոլորտը։ Իսկ ի՞նչ կարող է տալ Վլադիկավկազը ինքն ըստ ինքեան։ Շատ քիչ բան։

Ամեն մի այնպիսի միջանկեալ համքամանք, ինչպէս է Վլադիկավկազի անուան ասպարէզ նետելը՝ մեր երկրում նկատվում է իբրև պարզուակ ձգձգելու կովկասեան համալսարանի խնդիրը։

Իսկ ով ցանկանում է, որ նրա առաջարկի վրա նայեն իբրև լուրջ մի գործի վրա, նա թող աջակցի արագացնելու համալսարանի բացումը Թիֆլիսում։

Ա. Քալանթար

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՀԻՒՐԵՐԸ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆՈՒՄ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

11 յունվարի

Վերժբոլօվօ.—Անգլիական հիւրերին դիմաւորելու համար եկան Դումայի անդամ Զվէգինցէվ, մամուլի ներկայացուցիչներ, հիւսիս-արևմտեան երկաթուղիների կառավարիչը։

Ժամը 11 և 30 րոպէին երեկոյեան եկան անգլիական պարլամենտականները։

Ժամը 11 և 50 ր. հիւրերը մեկնեցին Պետերբուրգ արտակարգ գնացքով։

Անգլիական պատգամաւորութեանը դիմաւորեցին Զվէգինցէվը, տեղական վարչութիւնը և բազմաթիւ հասարակութիւն, որից յետոյ պատգամաւորութիւնը մտաւ արքայական սենեակները, ուր նրան հակիրճ ողջունեցին Զվէգինցէվը և անգլօ-ռուսական առևտրական պալատի անդամ Բէզանդ՝ անգլերէն, հիւսիս-արևմտեան երկաթուղիների կառավարիչ Վոլուէվ՝ ֆրանսերէն։ Փոխադարձ ողջոյններից յետոյ հիւրերը տեղաւորվեցին արտակարգ գնացքում, ուր իւրաքանչիւրի համար պատրաստված էր առանձին կուպէ և ճոխ ընթրիք։

Պետերբուրգ.—Անգլիական հիւրերի գալստեան առիթով «Россія»-ն, մատնանշելով երկու ժողովուրդների վաղեմի յարաբերութիւնները, ընդգծում է, թէ անգլիացիք անհրաժեշտօրէն՝ սիստեմատիկ կերպով ուսումնասիրելու են Ռուսաստանը։ Այդ տեսակէտից անգլիացի ժողովրդի ականաւոր ներկայացուցիչների գալուստը հանդիսանում է կուլտուրական կարևորութիւն ունեցող մի մեծ դէպք։ Այդ այցը լաւագոյն ապացոյց է նրա, որ Անգլիայում գոյութիւն ունեցող նախապաշարմունքը ռուս ժողովրդի նպատակների և ուղիների վերաբերութեամբ այժմ անցնում է։ Անգլիացի հիւրերը կողջունվեն ռուս հասարակութիւնից իբրև բարեկամ ժողովրդի և հինաւուրց բարձր զարգացած կուլտուրայի ներկայացուցիչներ։

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

11 յունվարի

Պետերբուրգ.—Լիցէյի յօբելեանը տօնվեց երեկոյեան Մարիինսկի թատրոնում «Եւգենի Օնէգին» օպերայով, որին ներկայ էին Կայսրը, Կայսրուհի Մարիա Ֆէօդորօվնան, Օգոստափառ Աղջիկները, Մեծ Իշխանուհիները և Մեծ Իշխանները, մինիստրների խորհրդի նախագահը, մինիստրները, լիցէյի խորհրդի անդամները, նախկին և այժմեան լիցէյիստները։ Առաջին գործողութեան մէջ արտիստները և խումբը հասարակութեան պահանջով հինգ անգամ երգեցին ազգային օրհներգը, որ ամեն անգամ ընդունվեց ուռաներով։ Ներկայացումից յետոյ օրհներգը կրկնվեց դարձեալ երեք անգամ։ Կայսրը ողորմածաբար պատասխանում էր ողջոյններին։

Բեռլին.—Մամուլը յօդուածներ է նուիրում Ֆրիդրիխ-Մեծի յիշատակին։ Նրա արձանը զարդարված է ծաղկեայ ու կանաչազարդ պսակներով. մայրաքաղաքը զարդարված է դրօշակներով։ Շատ հաստատութիւններում տեղի են ունենում հրապարակային ընթերցանութիւններ։ Պոտսդամում առանձին հանդէսներ են։

Բեռլին.—Գիտութեանց ճեմարանում յօբելեանական հանդիսաւոր նիստում նախագահում էր կայսրը, որ իր ճառի մէջ մատնանիշ արաւ Ֆրիդրիխ-Մեծի՝ ճեմարանին ցոյց տուած ծառայութիւնները։

Մալտա.—Եկաւ անգլիական թագաւորական զոյգը և ընդունվեց ֆրանսիացիների թնդանօթաձգութեամբ։

Պարիզ.—Հավասին հաղորդում են Մադրիդից, որ թագաւորի անուանակոչութեան առիթով պալատում կայացաւ մեծ ընդունելութիւն։ Թագաւորը, պատասխանելով սենատի և պալատի պատգամաւորների ողջոյններին, ցանկացաւ, որպէսզի Մարօկկօյի վերաբերեալ վիճելի հարցերը նպաստաւոր կերպով լուծվեն մի ազգի հետ, որ Սպանիայի հետ կապված է բազմաթիւ շահերով ու համակրանքներով։ Կանալէխասը ճգնաժամի մասին տարածված լուրերը անուանեց ֆանտազիա։ Սակայն ամենուրեք այն համոզմունքն է տիրում, որ կաբինէտի մէջ փոփոխութիւն չէ կարող լինել։

Վիէննա.—«Նէյէ-Ֆրէյէ-Պրեսսէն» հաղորդում է, որ Էրենտալի առողջութիւնը չը լաւացաւ Զէմէրինգից վերադառնալուց յետոյ։ Հնարաւոր է, որ մինիստրը մօտիկ ապագայում բոլորովին կազատվի ծառայական պարտականութիւններից։

Լրագիրը լսել է, որ Բրիւսէլի կոնֆերենցիայում առաջարկվելու է Ռուսաստանին աւելացնելու շաքարի արտահանութիւնը, սակայն հետևեալ տարիները Ռուսաստանի պահանջները պէտք է քննվեն։

Լոնդօն.—Հարաւային Ուէլսի հանքային բանուորների միութեան ներկայացուցիչները և կաչեգարները որոշեցին աշխատանքները դադարեցնել մարտի 14-ին։ Այդպիսով աշխատանքը կանգ կառնէ Հարաւային Ուէլսի բոլոր հանքերում։

Սօֆիա.—Ֆերդինանդ Թագաւորը վերադարձաւ արտասահմանից։

Պարիզ.—Ֆրանս-գերմանական պայմանագիրը վաւերացնող սենատօրիական մասնաժողովը Բոդէնի զեկուցագրին միացրեց մի կէտ, որ բողոքում է գաղտնի պայմանագիրը ի չարը գործ դնելու դէմ։

Պորտ-Սաիդ.—Եկաւ անգլիական գինուորների մի գումարտակ տեղական զօրքի քանակն աւելացնելու։

ՀԵՌԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔՈՒՄ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

11 յունվարի

Մուկդէն.—Կատարելով կայսերական հրամանը, գեներալ-նահանգապետ Չժաօէրսիւնը հրահանգով պատուիրագրում է երեք գաւառական նահանգների իշխանութիւններին ձեռք առնել ամեն միջոց պաշտպանելու օտարազգիների կեանքն ու գոյքը խռովարարների յարձակումներից, նաև այն դէպքում՝ եթէ յեղափոխական շարժումը անցնէ Մանջուրիա։

Պէկին.—Հիմք կայ ենթադրելու, որ գահը մանջուրական իշխանների և պալատական մանջուրների ճնշման տակ հակված է կռիւը շարունակելու։ Վերջնական վճիռը կախված կը լինի իշխան Ցինի հետ խորհրդակցելուց, որ վերցրեց հինգօրեայ արձակուրդ և ըստ երևոյթին խուսափում է այդ հարցի լուծմանը մասնակցելուց։

Լուրերի համաձայն կռիւը շարունակելու կողմնակից է Տելիանը, որին համարում են Իւանշիկայի յաջորդ։

Գիրին.—Քաղաքում պատերին կպցրել են հանրապետականների թռուցիկները, որոնք ապստամբութեան կոչ են ուղղում։ Կատարվեցին շատ ձերբակալութիւններ։ Տեղս են գալիս չորս գումարտակ նահանգի զանազան քաղաքներից։

Տօկիօ.—Ամերիկայից եկաւ չինական հանրապետութեան նախագահ Սունիատսէնի որդին։

Պաշտօնական «Ցունօ-Սիմբունը» խորհուրդ է տալիս ամերիկական կառավարութեան գործակալներ ուղարկել և ստուգել տալ այն լուրերը՝ իբր թէ Հավայի կղզիների վրա գտնվում են 35,000 ճապօնացի պահեստիներ։

Օկուբայի 3 միլիոն լանի փոխառութիւնը չինական հանրապետութեան կատարված իրողութիւն պէտք է համարել։

Արտաքին գործերի մինիստր Ուչիդան յայտնեց՝ թէ բարեկամութիւնը Ռուսաստանի հետ օրէ-օր աճում է. երկուստեք պահանջների առիթ այլևս չը կայ. երկու կառավարութիւնները հաւասարապէս հետամուտ են համաձայնութեան սկզբունքին։ Ճապօնիան միւս պետութիւնների հետ կողմնակից է Չինաստանի անկախութեան և առ այժմ միջամտելու առիթ չէ տեսնում։

Վիէննա.—«Ցէյտը» հաղորդում է, որ չինական կառավարութիւնը Տրիէստում պատուիրել է մեծ հակահականաւ։

ԻՏԱԼԻԱ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

11 յունվարի

Պերիմ.—Իտալացիները գրաւեցին աւստրիական «Բրեմէնց» շոգենաւը։

Տրիէստ.—Աւստրիական Լլօյդի վարչութիւնը յայտնում է, որ իրան յայտ

նի չէ թէ իտալացիները գրաւել են «Բրեմէնց» շոգենաւը, աւելացնելով թէ՝ դրան մի առանձին նշանակութիւն չը պէտք է տալ։

—

Հռոմ.—Ֆրանսիական հաւատարմատար Լէգրանը Սան-Ջուլեանոյին խնդրեց ազատել Կալեարում ձերբակալված 29 թիւրքերին։ Մինիստրը պատասխանը մի օրով ուշացրեց, պատճառաբանելով թէ պէտք է նախ խօսէ մինիստր-նախագահի հետ։ Ըստ երևոյթին բանակցութիւնները շարունակվում են բարեկամական ոգով։

ՌՈՒՍՆԵՐԻ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ ԹԱՒՐԻԶՈՒՄ

Թաւրիզ, 14 դեկտեմբերի

Նախընթաց երեկոյեան ռուսաց հիւպատոսարանի կողմից ազդարարվեց ռուսահպատակներին, որ ռուսական դրօշակներ կախեն տների գլխներից. այս լուրը ինքն ըստ ինքեան ծանր երկիւղ ազդող մի պարագայ էր. և սպասում էինք, թէ ինչ է կատարվելու վաղ առաւօտից։ Ժամը ճիշդ 9-ին թռուցին Աջիում եղող զօրամասի թնդանօթները. գոռացին նոյնպէս բանակի թնդանօթները. և այսպէս տևեցին ուղիղ 1½ ժամ ու դադարեցին։ Պատճառն այն էր, որ Աջիի դէմ ու դէմը գտնվող Ամիրագըզ թաղից հրացանաձգութեամբ ուզեցել են զօրքի դէմն առնել. ասացին, որ կռւող խմբի ղեկավարն է սահմանադրական կռիւների հերոս Սաթթար-խանի քրոջ որդի Ղօն Ալի-խանը։ Վերջապէս այդ յարձակումն եւ դադարեցնելուց յետոյ, պարսիկները որոշել են միջնաբերդը՝ Արքը, պարսիկների անառիկ դիրքը, յանձնել ռուսաց. և իրօք որ երեկոյեան ժամը 3½-ին ռուսական դրօշակը սկսեց ծածանվել Արքի գլխին։ Հիւպատոսարանը պաշտպանող զինւորները փոխադրվեցին Արք. այսպիսով, հաւանօրէն, միջնաբերդին մօտիկ երկու հայ թաղերը, որոնցում նաև հիւպատոսարանները, եւրոպացի և ամերիկացի գաղութը, մասամբ ազատ են կռիւների սպառնացող արհաւիրքից՝ թափվող գնդակներից։ Ռուսաց ձեռքն անցաւ նաև Ալա-Ղափուն՝ կենտրօնի դիրքը։

Սխալ չէր, որ հաշտութիւնը կեղծ էր, որովհետև ժամը 3½-ից էլ թռուցին հրազէնները ու համահարուածները Աջի գետի կամուրջից և բանակից դէպի Դավաչի տխրահռչակ թաղը, որն անցեալում այնչափ վատ դեր կատարեց հանդէպ սահմանադրական մարտիկների։ Թէ ինչումն էր կայանում այդ ընդհարումների էութիւնը, ստուգել չը կարողացայ. վաղը կը տեսնենք։ Փաստ է, որ միջնաբերդն անձնատուր լինելով դեռ չէ վերջացել հարցը. երևի ուրիշ դիրքերից շարունակվելու է կռիւը։

Հաստատ տեղից լսեցի, որ մեռած և վիրաւոր ռուսների թիւը 110 հոգի է մինչև այսօր. իսկ թէ որչափ է պարսիկ վիրաւորների և մեռածների թիւը յայտնի չէ։

Կաւի շրջանների թուրք ընտանիքներն իրանց բօչերով գալիս են Խուրքաց այն թաղերը, ուր համեմատաբար ապահով կարելի է համարել։ Թաւրիզի հասարակութեան վիճակը ընդհանրապէս, և Կաւի շրջանի թուրք հասարակութեան վիճակը մասնաւորապէս շատ թշուառ է։

Օտար պետութիւնների հիւպատոսները յայտարարեցին, որ բաստ ոչ ոքին ընդունել չեն կարող։

Պօստը ոչ ստացվում է և ոչ էլ դուրս գալիս։ Հեռախօսային և հեռագրային թելերը չեն գործում, կտրված են, բացի հնդկաեւրոպականից։

Կռիւների սկսած օրից Ղալա թաղից գնդակներ էին արձակվում ամեն ուղղութեամբ, նաև ռուսաց հիւպատոսարանի պատերին. այս անհաճոյ հանգամանքը կասկածի առիթ էր տուել, որ հայերը կը լինեն թշնամաբար անելիս։ Բարեբաղդաբար ռուս ինժեներներից մէկը անձամբ տեսնում է, որ գնդակներ նետողն է ռուսաց հիւպատոսարանի գրագիր կովկասեցի թուրք Բաբաեվը՝ իր տան պատերի արանքից, հայերին թշնամանալու և պրովօկացիա սարքելու համար։ Ինժեները դէպքը յայտնում է բանկի տեսչին և միասին գնում ու յայտնում են հիւպատոս Միլլէրին։ Հիւպատոսը 1—2 օրով բանտարկում է Բաբաեվին և վերջապէս համոզվում, որ հայերը չեն չարիք անողները։ Բաբաեվը՝ որպէս յայտնի հայատեաց՝ մտածեց զրպարտել հայերին և էութեամբ հրապարակ եկաւ։ Այժմ արդէն որոշ է, որ նա ճանաչվում է որպէս agent provocateur. Թէ ինչ վերաբերմունք ցոյց կը տայ հիւպատոսարանը պարոնի նկատմամբ, առիթ կունենանք յայտնելու «Մշակի» էջերում։

Դէպքերը յաջորդաբար կը հաղորդեմ «Մշակին». Հայկազուն

ՎՈՍՓՈՐԻ ԱՓԵՐԷՆ

Քաղաքական տագնապ

Կ. Պօլիս, 19 դեկտեմբեր

Ազգային առօրեայ խնդիրներ, մասնաւորապէս պատրիարքական և կաթողիկոսական ընտրութիւնները, գլխաւոր մտադրութիւնները դառնալով Կ. Պոլսոյ հայուն, վերջին քանի մը շաբաթներուն մէջ ինծի առիթ չեղաւ խօսելու Թիւրքիոյ քաղաքական կեանքին մէջ տեղի ունեցած շրջափոխութիւններուն վրայ, որոնք խորունկ ազդեցութիւն կրնան ունենալ ազգային կեանքի վրայ։

Հետևաբար մէկ երկու տողի մէջ կարժէ որ ամփոփենք Թիւրքիոյ և անոր բաղկացուցիչ տարրերուն կեանքին վրայ մեծ ազդեցութիւն ունեցող դէպքերուն շարայարութիւնը։

Նախ պէտք է յիշեցնել «Մշակի» ընթերցողներուն, թէ ասկէ ամիսներ առաջ իմ քանի մը թղթակցութիւններուն մէջ խօսած էի Իթթիհադի ներքին մէկ երկպառակութեան վրայ, որուն գլխաւոր հեղինակը կը համարուէր ազատութեան հերոս հռչակեալ Էնվէր և Նիազի բէյերու գործակից և նոյնքան կարևոր դերակատար Սադըք-բէյ։

Այս հերձուածին առաջքն առնելու համար ամեն ձեռնարկ ըրաւ Իթթիհադը, սակայն չյաջողեցաւ։ Սադըք-բէյի անձնական անժխտելի ու ամենագլխաւոր արժանիքներէն մէկն է, կըսուի, իր կազմակերպչական կարողութիւնը, որուն իրաւամբ փաստերը տուաւ։

Գնդապետ Սադըք-բէյ՝ Իթթիհադի սանձարձակ գործունէութեան չափ դնելու համար կերևայ թէ ուժեղ մարմին մը կանգնեցնելու պէտքին համոզուած էր, ուստի իր բոլոր ջանքերը կեդրոնացուց համոզելու համար, որ ընդդիմադիր զանազան հատուածներ միանալով մէկ կուսակցութիւն մը կազմեն։

Եւ իրապէս յաջողեցաւ իրագործելու այս ծրագիրը, մասնաւորապէս չափաւոր-ազատական և ժողովրդական կուսակցութիւնները իրարու ձուլելով և Իթթիհադէն դժգոհ տարրերը հաւաքելով կազմելու միակ մեծ կուսակցութիւն մը, «Ազատութեան և Համերաշխութեան» անունով։

Այս կուսակցութիւնը խորհրդարանական կեանքին մէջ մտցուց հսկայ յեղաշրջութիւն մը։ Բաժան-բաժան եղած ընդդիմադիրներուն դէմ կանգնած խտացեալ Իթթիհադը ամենազօր կը մնար և իր կամքը կը քալեցնէր առանց ուշադրութեան առնելու իր հակառակորդները։

Երբ ասոնք միացան մէկ դրօշի տակ, Իթթիհադը զօրաւոր ցնցումի մը ենթարկուեցաւ։

Մէկ անգամէն Ազատական Կուսակցութեան անդամներու թիւը բարձրացաւ 110-ի, և Իթթիհադէն հրաժարողներուն թիւը հետզհետէ բազմանալով՝ գրեթէ երկու կուսակցութիւնները իրարու հաւասարակշիռ ուժեր ներկայացուցին։

Իթթիհադականները տեսան, թէ պատիկ ճիգ մը բաւական պիտի ըլլար խորհրդարանին մէջ իրենց մեծամասնութիւնը ջախջախելու համար, ուստի խիստ ու կծու պայքար մը բացին այս կուսակցութեան դէմ, զայն ներկայացնելով յետաշրջական, Շէրիֆ փաշայի գաղափարակից և այլն։

Իրար սևցնելու տեղ գործին մէջ Թիւրքերը ցոյց տուին, թէ հայ յեղափոխականներէն նախանձելու տեղ չունին և նոյնքան յաջող կերպով իրար մրոտել գիտեն։

Լրագրական պայքարը տեղափոխուեցաւ խորհրդարան, և Իթթիհադին այսօրուան փրկութեան խարիսխը—վարչապետ Սայիդ փաշան—վստահամբաւելու համար՝ ընդդիմադիրները երևան հանեցին իր մէկ ժուռնալը։ Սայիդ փաշա, փոխանակ հերքելու, խոստովանեցաւ, թէ տուած էր այս տեսակ գիր մը, սակայն ուզեց զայն մեկնաբանել իբր տեղեկագիր, որ հարցման մը ի պատասխան իբր թէ տալու պարտաւորուած էր Համիդին։

Սայիդ փաշա, միենոյն ատեն, առիթը բարեպատեհ համարեց ընդդիմադիրներու վարչապետութեան կանդիդան —Քեամիլ փաշա—վստահամբաւել իր կարգին, երևան հանելով անոր երկու ժուռնալները, որոնք իր գրածէն աւելի արդարանալի կէտեր ունէին։ Եւ սկսաւ պասամաս։ Գրուեցաւ, թէ Մահմուդ Շէվքէթ փաշա ալ ժուռնալներ ունի, Հիւսէյին Ջավիդ՝ ոստիկանութեան մինիստրութեան տեղեկատու մըն էր, և այլն և այլն։

Հիմա այս վէճերէն ոմանք դատարաններուն առջև կը շարունակուին և դեռ վերջացած չեն։

Միւս կողմէն կը շարունակուի Զէքի-բէյի սպանիչներու դատը, ուր միշտ հանգոյցներ կը լուծուին, և երևան կելլեն այնպիսի իրողութիւններ, որոնք Իթթիհադին համար պատուաբեր ըլլալէ շատ հեռի են։ Այդ դատին հետևանօք հաստատուեցաւ, թէ Իթթիհադը որքան քաղաքական, նոյնքան ճուղուպիստական մարմին մըն էր, որ սպառնալիքով դրամ կը կորզէր ասկէ անկէ և տեռորներ կը կատարէր ու հրոսակախմբեր ունէր իր ձեռքին տակ։

Ճուղուպիստական նպատակով Աբիկ Ունճեանի, Յովհաննէս Թաշճեանի, Ժամհարեանի, Պալեօզի և այլ ասոնց պէս անձերու սպանութիւնները սարքող գարշելի ոճրագործներու նման տիպարներ օսմ. կոմիտէին մէջ ալ մտած էին...։

Բնական է թէ այս անուելի յայտնութիւնները անարձագանգ չէին մնար ժողովուրդին մէջ, որ հետզհետէ աւելի քան երբէք Իթթիհադի դէմ կը դառնար։

Իթթիհադը սակայն տակաւին դրականապէս չէր համոզուած իր անժողովրդականութեանը, որուն անժխտելի ապացոյցը եղաւ Կ. Պոլսոյ երեսփոխանին ընտրութիւնը։

Րիֆաթ փաշայի տեղ ուրիշ մը ընտրելու համար, Իթթիհադի ձեռքովը ասկէ երեք տարի առաջ ընտրուած երկրորդ կարգի ընտրեալները, մէկ քուէի առաւելութեամբ (195-ին դէմ 196), երեսփոխան ընտրեցին Ազատութեան և Համերաշխութեան Կուսակցութեան ընտրելին՝ Կարամանլը-զադէ Թահիր-բէյը։ Ասիկա կը նշանակէր, թէ Կ. Պոլսոյ մէջ իսկ, ուր ամենէն աւելի պէտք էր ուժեղ ըլլար Իթթիհադը, իր մարդիկը իրեն դէմ դարձած էին։

Ասիկա ջախջախիչ իրողութիւն մըն էր, և յայտնի ու ակներև նշան մը՝ Իթթիհադին անկման։ Եւ որովհետև ըսուած է, թէ «արջը օրհասական հզօրագոյնս մարտնչի», Իթթիհադն ալ սկսաւ, իշխանութիւնը իր ձեռքէն չհանելու համար, դիմել ամեն միջոցի։

Հսկայական յառաջացումը Ազատական Կուսակցութեան՝ կասեցնելու համար միայն մէկ միջոց կար։ Ընտրութիւնները կատարել այնպիսի դահլիճի մը իշխանութեան ատեն, որ իթթիհադական ըլլար և գործերը այնպէս մը վարէր, որ յաջորդ ընտրութեան ատեն իթթիհադականք մեծամասնութիւն կազմէին։

Եթէ խորհրդարանական սովորական նըստաշրջանին վախճանին սպասէին, անխուսափելի էր ընդդիմադիրներուն պաշտօնի անցնիլը, զի մեծամասնութիւնը ապահովաբար միւս կողմ անցած պիտի ըլլար։

Հետևաբար ուզեցին կանխել նոր ընտրութիւնները՝ խորհրդարանը լուծելով։

Սակայն ասոր համար խոշոր դժուարութիւն մը կար։

Մարտ 31-ի ըէակցիոներական շարժումէն յետոյ, ապագայ պատահականութեանց ի նախազգուշութիւն, սահմանադրութիւնը վերաքննուած էր։

Այս վերաքննութեան միջոցին սուլթանէն առնուած էր խորհրդարանը լուծելու իրաւունքը, պայման դնելով այս տեսակ պարագայի մը ծերակոյտին հաւանութիւնը ստանալ։

Սահմանադրութեան այդ յօդուածը (35-դ) արգիլք էր արդի պարագաներուն մէջ խորհրդարանը լուծելու, զի ծերակոյտը լաւ բռւած ըլլալով Սայիդ փաշային դէմ՝ բնաւ չպիտի հաւանէր անոր առաջարկին։

Հետևաբար Սայիդ փաշա, խոտոր ճամբով մը իր նպատակին դիմելու փորձ ըրաւ՝ 35-րդ յօդուածին ստիպողաբար վերաքննութիւնը պահանջելով։ Առաջարկուած սրբագրութեան միակ նպատակն էր ծերակոյտին հաւանութեան պայմանը ջնջել։

Ընդդիմադիրները բնական է թէ դիւրաւ տեղի չպիտի տային։ Իթթիհադը որքան որ իր իշխանութենէն դժուար կուզէր բաժնուիլ, նոյնքան Ազատական Կուսակցութիւնը դժուար պիտի թողուր իր գրաւած դիրքերը։ Խորհրդարանին լուծումը մահն էր Սահմանադրութեան և Համերաշխութեան Կուսակցութեան, վասնզի իթթիհադականք ճնշման տակ նոր խորհրդարանին մէջ մեծամասնութիւն մը ձեռք բերելու պիտի աշխատէին։

Հետևաբար ամեն կերպով մաքառեցան այդ յօդուածին վերաքննութեան դէմ։

Վերաքննութիւնը կատարուելու համար անհրաժեշտ էր երեսփոխանաց 2/3-ին հաւանութիւնը, ինչ որ կը պակսէր Իթթիհադին։

Ազատականք պահանջեցին չկատարել այդ վերաքննութիւնը, սպառնալով անվստահութեան քուէով տապալել Սայիդ փաշայի դահլիճը։

Հակառակութեանց սաստկագոյն մէկ վայրկեանին՝ խորհրդարանին մէկ աննշան փոքրամասնութենէն բաղկացած անկախներու խմբակը մէջտեղ եկաւ երկու կռուարարները համաձայնութեան մը բերելու համար։

Ասոնք ութը օր շարունակ բանակցեցան երկու կողմին հետ և յաջողեցան ինչ-ինչ կէտերու վրայ համաձայնեցնել երկու կուսակցութիւնները։

Միայն 35-րդ յօդուածին խնդիրը մնաց առկախ, զի անիկա երկու կողմին համար ալ կենաց և մահու խնդիր մըն էր։ 35-րդ յօդուածին արդի ձևին մէջ մնալը Իթթիհադին մահացումն էր, անոր վերաքննութիւնն ալ փոխադարձաբար Ազատական Կուսակցութեան տարաժամ սպաննութիւնը։

Անկախները՝ միջին ճամբայ մը գտած ըլլալ կարծեցին, միայն պատերազմի ատեն խորհրդարանին նիստերը երեք ամիս դադրեցնելու առաջարկ մը բերելով և յայտնելով, թէ երկու կուսակցութիւններէն ով որ իրենց այս բանաձևը ընդունի, իրենք անոնց հետ պիտի ըլլան ընդդէմ չընդունողներուն։

Ազատականները այս առաջարկը ընդունեցին և գործակցութիւնը ապահովեցին անկախներուն, իսկ իթթիհադականները պարզապէս մերժեցին։

Ասոր վրայ ազատականք և անկախները որոշեցին անգործութեան մատնել խորհրդարանը՝ ժողովէն բացակայելով այն օրը, որ այդ 35-րդ չարաբաստիկ յօդուածին խնդիրը պիտի ներկայանար ժողովին։

Օսմ. խորհրդարանին պատմութեան մէջ առաջին անգամ ըլլալով ընդդիմադրութեան այնքան խոշոր փորձ մը տեղի ունեցաւ շաբաթ օր (դեկտ. 17)։

Ժողովէն բացակայ գտնուեցան երեսփոխանաց կէսէն աւելին, որով ժողովը բանալ իսկ կարելի չեղաւ։

Սայիդ փաշա, անպաշտօն կերպով, խօսեցաւ 35-րդ յօդուածին վերաքննութեան շարժառիթները պարզելու համար իբր թէ։ Իր ճառը, սակայն, իր մէջ երբէք ունէ համոզիչ փաստ չունի։ Ամբողջ կուսակցական ոգին և հակառակորդն ընկճելու տեգ եռանդն է, որ կը տիրապետէ այս գործին մէջ, թէև հակառակորդները վարկաբեկելու համար Սայիդ փաշան, Հակկը փաշան բարձրագոյն ատեանէն փրկելու համար է ըսին խորհրդարանը ցրուելու փորձը։

Սայիդ փաշա, տեսնելով թէ անկարելիութեան մատնուած է, ստիպուեցաւ իր հրաժարականը մատուցանել սուլթանին, յուսալով թէ դարձեալ իրեն կը յանձնուի վարչապետութիւնը և ասոր վրայ հիմնուած՝ ինքը կը լուծէ խորհրդարանը... չենք գիտեր ինչպէս ծերակոյտին հաւանութեան պայմանին վրայէն ցատկելով։

Սուլթանը՝ Սայիդ փաշայի հրաժարականը ընդունեց։ Ազատական Կուսակցութենէն պատուիրակութիւն մը փութաց կայսեր մօտ, հասկցնելու համար թէ ա) Իթթիհադը խորհրդարանին մեծամասնութիւնը ըլլալէ դադրած է, բ) Սայիդ փաշայի վարչապետութիւնը վնասակար եղած է և գ) թէ անիկա իրենց վստահութիւնը չի վայելեր։

Կայսրը՝ հակառակ այս ըսուածները նըկատի առնելու խոստումին՝ իթթիհադականներէն շրջապատուած տկար արարած մը՝ դարձեալ վարչապետութիւնը յանձնեց Սայիդ փաշայի և շէյխ-իւլ-իսլամ կարգեց Եգիպտոսի կադըն։

Տակաւին չենք գիտեր, թէ նոր դահլիճին անդամները որոնք պիտի ըլլան. սակայն հաւանական է, թէ գոյնով աւելի իթթիհադական պիտի ըլլայ նոր դահլիճը, աւելի ուժով աշխատելու համար նոր խորհրդարանը իթթիհադական մեծամասնութեամբ մը օժտելու։

Սակայն Սայիդ փաշայի յաջողութիւնը երկբայելի է, զի ծերակոյտին տրամադրութիւնները միշտ նկատի առնելու պէտք մը կայ, և ասիկա է, որ կանտեսուի դըժբաղդաբար։

Ընդդիմադիրները կրնան նաև անվստահութեան քուէով տապալել նոր դահլիճը, որ բնական է թէ խորհրդարանին պիտի ներկայանայ։

Երկու կուսակցութիւնները այսքան իրարու դէմ խիզախօրէն մաքառելով՝ երկրին մատնուած արտաքին դժուարութիւններուն վրայ կաւելցնեն նաև նոր մը, ներքին աղէտալի տագնապ մը, որուն վախճանը գուշակել հիմակուընէ կարելի չէ։

Ներքին խռովութիւններէ իսկ կը վախցուի։ Ասոր յայտնի նշանն ալ կերևայ քաղաքին մէջ, ուր ոստիկանական ամենախիստ հսկողութիւն կը կատարուի։

Բոլոր փողոցները պահակներ դրուած են և աչալուրջ կը հսկեն՝ խռովութեան մը պահուն զսպողական միջոցներ ձեռք առնելու համար։

Հակակառավարական կամ աւելի ճիշդ հակաիթթիհադական այս պայքարին կը մասնակցին նաև յոյն և հայ երեսփոխանները։

Ուշագրաւ է սակայն դաշնակցական երեսփոխանաց ալ Իթթիհադին դէմ ելլելը, մոռնալով... այն համաձայնութիւնը, որ հայոց բողոքին ձայնը խեղդելու կամ անզօրացնելու համար ի սպաս դրին Ադանայի մեծ եղեռնին հեղինակներուն։

Հիմա արդեօք ինչպէս պիտի բացատրեն իրենց ֆօլը-ֆասը։ Արդեօք այս ալ պատրաստութիւն մըն է՝ ապագային իշխանութեան գլուխ անցնելիք կուսակցութիւնը սիրաշահելու համար։

Սակայն իրենց օրգանները՝ Համերաշխութեան և Ազատութեան Կուսակցութիւնը դեռ 5—6 օր առաջ կը ծաղրէին իբր ըէակցիոնէր, հակահայ ցոյց կուտային, և անոր թմբուկ զարնող հայ թերթերն ալ... ազգային դաւաճաններու շարքին մէջ կանգնէին։

Հիմա՝ հովին համաձայն առագաստ պարզելու վարժ այս լրբճուկ պոլիտիկոսները լուռ կը մնան իրենց «Ազատամարտին» մէջ, և հոն խորհրդարանին մէջ կը գործակցին այդ հայատեացներուն և այդ ըէակցիոնէրներուն հետ, հակառակ անոր որ Սայիդ-փաշա և իթթիհադական, այս միջոցին, ինչ ընելնին չեն գիտեր... միշտ խոստումներով... հայերը սիրաշահելու համար։

Ո՜, ինչպէս քամէլիոնական անազնիւ նկարագիր։ Շառայլ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՄԱԿՐԵԼԻ ԱՌԱՋԱՐԿ

Ինչպէս յայտնի է, Վիէննայի Մխիթարեան Միաբանութիւնը, որ այնքան մեծ ծառայութիւններ ունի մատուցած հայկական գրականութեան և բանասիրութեան, անցեալ 1911 թ. երեք յօբելեաններ տօնեց։

Սեպտեմբերի 8-ին նա տօնեց Մխիթարեան Միաբանութիւնը Վիէննայում հաստատվելու 100-ամեակը (1811/1911 թ. թ.)։

Նոյն օրը տօնեց նաև իր այժմեան աբբահօր՝ Գրիգոր արքեպիսկոպոս Գովրիկեանի քահանայական ձեռնադրութեան 50-ամեակը (1861/1911 թ. թ.)։

Իսկ նոյեմբերի 5-ին տօնեց «Հանդէս Ամսօրեայ» ուսումնաթերթի գոյութեան 25-ամեակը (1887/1911 թ. թ.)։

Այդ յօբելեանների առիթով բազմարդիւն Մխիթարեան Միաբանութիւնը շուտով լոյս կընծայէ գրական մի մեծ ժողովածու «Յուշարձան» անունով, որի մասին աւելի մանրամասն տեղեկութիւններ կը գտնեն մեր ընթերցողները այսօր «Մշակի» մէջ, յայտարարութեան բաժնում։ Այդ «Յուշարձանը» պարունակելու է Մխիթարեան Միաբանութեան 100-ամեայ գործունէութեան ամփոփ նկարագրութիւնը։

Ի նկատի ունենալով, որ Մխիթարեան Միաբանութիւնը ընդհանրապէս և իր Վիէննայի ճիւղը մասնաւորապէս հանդիսացել են մեր կեանքի մէջ բեղմնաւոր և օգտակար հաստատութիւններ, իբրև հայկական լուսաւորութեան և գրականութեան անդաստանների վրա գործող քաջ մշակներ, հայ ժողովուրդը պէտք է, երախտագիտական պարտքը հատուցանելու համար, օգուտ քաղէ ամեն մի յարմար առիթից՝ աջակցելու, նպաստելու այդ Միաբանութեանը՝ աւելի մեծ եռանդով առաջ տանելու իր գործունէութիւնը յօգուտ հայ ժողովրդի և հայ գրականութեան։

Այդպիսի մի յարմար առիթ ներկայանում է այժմ, ուստի և մենք բարոյական պարտք ենք համարում հրաւիրել Ռուսիայի հայութեան և մասնաւորապէս հայկական գրականութիւնը և բանասիրութիւնը զարգացնելու փափագ ունեցող մեր հարուստների ուշադրութիւնը այն առաջարկի վրա, որ դրված է այժմ հրապարակի վրա Վիէննայի «Հանդէս Ամսօրեայ» ուսումնաթերթի յօբելեանի առիթով։

Հայագիտութիւնը, իբրև գիտութիւն, մի շատ կարևոր առարկայ է հանդիսանում հայ ազգի անցեալ պատմութիւնը, գրականութիւնը ուսումնասիրելու, նրա կոթողները երևան հանելու և ազգային մատենագրութիւնը ծաղկեցնելու համար։ Մենք գիտենք, որ եւրոպական ազգերի գրականութիւնները ծաղկեցին, բարգաւաճեցին շնորհիւ այն բանասիրական մանրակրկիտ խուզարկութիւնների, որ կատարեցին եւրոպացի գիտնականները հնագիտութեան, հին գրականութեան, ժողովրդական ֆօլկլօրի, ազգագրութեան, բանասիրութեան շրջաններում։ Եւ Եւրոպայում կան բազմաթիւ ուսումնաթերթեր, որոնք ի մի են հաւաքում այդ ուսումնասիրութիւնները, մշակում բաղդատում և հայութեան սեփականութիւն դարձնում։ Մեր մէջ այդպիսի մի ուսումնաթերթ, իբրև զուտ գիտական, եւրոպական մտքով, հանդիսացել է այս 25 տարվայ ընթացքում «Հանդէս Ամսօրեան», իբրև միակ մասնագիտական հայագիտական օրգան (մենք ամենևին մոռացութեան չենք տալիս և «Բազմավէպը», որ նոյնպէս անգին ծառայութիւններ է մատուցել, բայց չէ եղել մասնագիտական-հայագիտական)։ Արդ՝ այդպիսի մասնագիտական կամ ակադեմիական հանդէսները պահպանվել և պահպանվում են եւրոպական ազգերի մէջ ոչ թէ բաժանորդագրութեամբ, այլ նպաստներով թէ պետութեան, թէ գիտական ընկերութիւնների և թէ մեկենասների կողմից։ Բայց «Հանդէս Ամսօրեան» լինելով հայերի մէջ մի եզակի ակադեմիական հրատարակութիւն՝ չէ ստացել նպաստ և հազիւ ունենալով 300 բաժանորդներ, որոնց կէսն էլ ապառիկ, հրատարակվել է Վիէննայի Մխիթարեան Միաբանութեան կրած զրկանքներով և վնասներով։

Ապահովել այդպիսի մի հրատարակութեան գոյութիւնը՝ մի բարոյական պարտականութիւն է մեր ազգային ինքնաճանաչութեան և արժանապատուութեան տեսակէտից։

Ուստի և համակրութեամբ պէտք է ողջունել Վիէննայի Մխիթարեան Միաբանութեան առաջարկը՝ ապահովել «Հանդէսի» հրատարակութիւնը մի որոշ դրամագլխով։

Ինքը Մխիթարեան Միաբանութիւնը յատկացրել է այդ նպատակին 1000 ֆրանկ։ Յով. Պալեան նուիրել է 1000 կրօն։

Այդ նպատակին պէտք է յատկացվի և «Յուշարձանի» զուտ շահը։

Ուրախութեամբ արձանագրում ենք այստեղ հայր Գ. Մէնէվիշեանի հետևեալ տողերը.

«Եթէ համոզուած ենք «Հանդէս Ամսօրեայ» հրատարակութեան կարևորութեան վրայ, եթէ՝ ինչպէս վերջին տարիներու փորձն սկսաւ ցոյց տալ՝ օտարազգի պրօֆէսօրներ իրենց հայագիտական ուսումնասիրութեանց օրգան «զՀանդէս Ամսօրեայ» ընտրելու մեր ջանքն յաջողի, և կեդրոնական ժամադրավայր մը ըլլալ տալ յաջողինք հայ բանասիրական թերթը, կանգնած չենք ըլլար հայութեան համար գրական կոթող մը։ Եւրոպայի միջակեդրոնն՝ ամենէն աւելի պատեհութիւն ունինք այս գրական համագործակցութիւնը կատարել տեսնելու։ Բայց այս դրամագլխոյ կը կարօտի, դրամագլուխ մը, որ տասնեակներով պիտի սկսի բարդուիլ և ինքնին յընթացս պիտի հասնի հազարներու։ Եւ մեծամեծ զոհողութիւններու ալ կարիք չունի այսպիսի դրամագլուխ մը. եթէ 3.500,000 հայութենէն 700 հոգի միայն 100 ֆրանկի լումայով մը նպաստէ այս գրական ֆօնդին, քանի մը տարուան մէջ կունենանք բազմացեալ դրամագլուխը, որ իր շահուն շահովը յընթացս ժամանակաց պիտի աճի և պիտի արձակէ մեր ձեռքը՝ մեր մտադրած կատարելութեան հասցնելու «Հանդէս Ամսօրեայն»։

«Բայց բնական է թէ մեր բարեկամ գրասէրները պիտի գտնեն աւելի դիւրին եղանակ մը, այս դրամագլուխը հայթայթելու՝

հայ մեկենասներ գտնելով։ Վասն զի «Հանդէս Ամսօրեայն» իրեն համար պիտի չը պահէ այն դրամական նպաստները»։

«Մշակը», որ իր գոյութեան ընթացքում միշտ քաջալերել և խրախուսել է Մխիթարեան բազմաբեղուն Միաբանութեան երկու հաստատութիւնները, այս անգամ ևս չէ կարող զլանալ իր աջակցութիւնը և չը յորդորել հայ հասարակութիւնը անտարբեր չը մնալ դէպի այդ հրաւէրը։ Մենք համոզուած ենք, որ հայ հասարակութեան և մանաւանդ մեր հարուստների մէջ կը գտնուեն մեկենասներ, որոնք կը նպաստեն այդ համակրելի գործի իրագործման։ Բայց թող միայն հարուստները չաջակցեն, այլ և ամեն մի ինտելիգենտ անձն ձգի իր լուման հայագիտական այդ ֆոնդը ստեղծելու համար։

«Մշակը» ուրախութեամբ յանձն կառնէ հասցնել նուէրները իր հասցէին։

Նորից ողջունում ենք համակրելի առաջարկը և յոյս ունենք, որ նա արձագանք կը գտնի մեր մէջ։

Հ. Ա.

ՓՈՔՐԻԿ ՆԿԱՏՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Այժմ անցնենք հասարակութեան ընդունելութեանը թիւրքահայ պատգամաւորներին։ Որպէսզի պարզ երևայ այդպիսին, մենք կը համեմատենք նախորդ ընտրութեան ժամանակվայ ընտրութիւնը (Իզմիրլեանի) այժմեանի հետ։

Նախորդ անգամին Թիֆլիսի հայ ինտելիգենցիան և հասարակութիւնը հրապարակական ճաշկերոյթով պատվեցին պատգամաւորներին Վերայի այգիներից մէկում, իսկ այս անգամ ևս այդպիսի բան չեղաւ, և, երևի, այս բանը զգալով հօրիզօնականները՝ մի ինչ-որ ծածուկ ճաշ են կազմակերպել յատուկ հրաւէրներով, երևի վախեցել են, թէ չը լինի յանկարծ մի կողմնակի մարդ գայ և անաչառ ճառերով քէֆները փչացնի։

Նախորդ անգամին Հայոց Դրամ. Ընկերութիւնը մի յատուկ հանդիսաւոր ներկայացումն տուեց վարչութեան անդամ Կ. Շիրինեանի առաջարկութեամբ ի պատիւ թիւրքահայ պատգամաւորներին, իսկ այս անգամ մտքերից անգամ չանցաւ այդպիսի պատիւ նրանց արժանացնել, պատգամաւորների Թիֆլիս եղած ժամանակ, չը նայած որ նոյն իսկ նշանակված էր հերթական ներկայացումն։ Պէտք է կարծել, որ վարչութիւնը հեռատեսութեամբ զգում էր, որ եթէ այդպիսի բան անի, պատգամաւորներին պատիւ տեղակ՝ հիասթափեցնելու են ի դէմս հասարակութեան անտարբերութեան։

Այս անգամվայ ընտրութիւնների ժամանակամիջոցում՝ մեզ մօտ Թիֆլիսում կատարվում էր համակովկասեան տօնախմբութիւն՝ Կովկ. Հայոց Բարեգ. Ընկերութեան 30-ամեայ յօբելեանն էր, և պէտք էր կարծել, որ այս հանդէսներին գոնէ թիւրքահայ պատգամաւորները կարժանանան ուշադրութեան և կը հրաւիրվեն. չէ որ խորհրդի նախագահը Ս. Ցարութիւնեանն էր. սակայն այդպիսի բան չեղաւ. նրանք թէև ներկայ էին հոգեհանգստին և հանդիսաւոր ընդհանուր ժողովին, սակայն նրանց պաշտօնական ոչ մի հրաւէր չէ եղել, այլ ներկայ են եղել Ս. Ցարութիւնեանի սոսկ անձնական հրաւէրով, իսկ յօբելեանական ընթրիքին կատարելապէս բացակայում էին, որովհետև ոչ խորհուրդը պատիւ էր արել հրաւիրելու և ոչ գոնէ մէկը սիրտ արել և իր հաշւին հրաւիրել...

Իսկ այնտեղ, ուր նրանք եղան, հասարակութիւնը կամ անուշադիր վերաբերվեց, ինչպէս օրինակ Կ. Հ. Բ. Ընկ. հանդիսաւոր հոգեհանգստի ժամանակ, երբ նոյնիսկ չուզեցին մի փոքր յետաձգել ծիսակատարութիւնը մինչև նրանք կը գային, այլ կատարելապէս արհամարհելով նրանց գալը՝ սկսեցին ծէսը, իսկ նրանք միմիայն հանդէսի կէսին հասան։

Ինչ վերաբերում է յօբելեանական հանդիսաւոր ընդհ. ժողովի նիստին, պէտք է խոստովանենք որ, այդպիսի անկեղծ ոգևորութիւն սրբազան Օրմանեանի գրութեան առիթով հասարակութեան կողմից՝ մեզ շատ քիչ է պատահել տեսնել։ Հասարակութեան այդ անկեղծ ոգևորութիւնը և օվացիաները կրկնակի են դառնում, երբ մտածում ենք որ այդ ամենը կատարելապէս յանպատրաստի էր, առանց ապլոտացիայի կամ շինծու կլակեօրների։ Սրբազան Օրմանեանի գրութիւնը ստացված է եղել այդ օրը միայն, և խորհուրդը ստացել է այդպիսին հանդիսից մի ժամ առաջ միայն. հասարակութիւնը անտեղեակ էր այդ գրութեանը. ապա թէ ոչ՝ կարծում ենք այդ ոգևորութիւնը կարող էր դառնալ մի աքանչելի և չը տեսնված ցոյց։

Թէև շատերը ուզում են համարել դա իբր հասարակութեան կողմից հասցված ապտակ թիւրքահայ պատգամաւորներին, սակայն մենք կասենք, որ դա անկեղծ և համոզված սրտի պատիւ ու յարգանք էր դէպի սրբազան Օրմանեանը և մի փառաւոր ապացոյց թիւրքահայ «եղբայրներին», որ ռուսահայ ինտելիգենցիայի մեծագոյն մասը իրանց հետ չէ, այլ իրանց դէմ է։

Այսքանը հասարակութեան ցոյց տուած ընդունելութեան համար մեր թիւրքահայ «եղբայրներին»։

Շիրին

ՀԱՅՈՑ ԱԶԳԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌԻԹՈՎ

Պատմութեան նպատակն է անցեալ կեանքը պատկերացնել և նրա պայծառ ու խաւար կողմերը իբրև հրահանգ ապագայ սերընդին ներկայացնել։ Ազգերը իրանց գոյութիւնը պահպանում են թէ ներկայ կուլտուրական կեանքով և թէ անցեալի յիշատակով։ Ազգերի առաջադիմութիւնը կանոնաւոր է ընթանում այն ժամանակ, երբ ներկայ կեանքի անդաւար հիւթը հին կեանքի հիւթի վրա է պատուաստված. իսկ եթէ դա հնով չէ սնված և հնով էլ չէ հրահանգվում, այն ժամանակ մի տեսակ արհեստական անունդ է առաջ գալիս, որը չորացնում, ցամաքեցնում է և թուլացնում ազգի կենսունակ ոյժերը և իբրև մի աւելորդ բեռն յաւիտենականութեան ծոցը գլորում։ Ամեն ազգ աշխատում է զանազան միջոցներով իր գոյութիւնը պահպանել և այնպիսի սերունդ կրթել, որ նա կարողանայ իր ազգի նշանաբանը (դէվիզը) կրել և միւս ազգերի հետ թև-թևի տուած մշտնջենական կատարելութեան ձգտել։ Ներկայումս այդ տեսակ միջոցներից մէկն է հնութեան ուսումնասիրութիւնը և ապագայ սերնդի սրտում նրա անջնջելի դրոշմումը։ Հէնց այդ բնական պահանջին լիովին գոհացումն տուողն են՝ ազգային պատմութիւնը և թէ այն հին կոթողներն ու իրերը, որոնց մասերի միացման շաղախը հնումն ուրախութեան քրտինքով է կազմվել, միայն ներկայումս մեր սրտերն են այրում, խորովում, մղկտացնում և աչքերս արտասուքով լցնում։

Կրթական այդ նպատակը իրագործելու համար մեր մէջ ներկայումս մի գովելի Ազգագրական Ընկերութիւն է կազմվել, որի գոյութիւնը մեր բոլորիս սրտերին կապած պէտք է լինի։ Դա, հնութեան բեկորները կորստից ազատելով, թէ կրթական ընտիր գործ է կատարում և թէ գիտական աշխարհի շրջահայեցողութիւնը ընդլայնում։

Այդ նորակազմ ընկերութեան գործադիր անդամի վճարը տարեկան վեց րուբլի է, որի փոխարէն հինգ րուբլու էլ գիրք է ստացվում. մշտական անդամ է համարվում յիսուն րուբլի (50 ր.) վճարողը։

Վերջացնելով մեր ասելիքը, հրաւէր ենք կարդում մեր բոլոր հայերին և առաջարկում այս աքանչելի ընկերութեան նպատակը լաւ ըմբռնել և նիւթական օգնութիւն հասցնել՝ նրա գոյութիւնը թէ պահպանելու և թէ բարգաւաճման պատճառ դառնալու։

Թող ապրի, ծլի, ծաղկի և ճիւղաւորվի մեր ազգասիրական լարերին կերակուր մատակարարող այդ պատուական ընկերութիւնը։

Գ. ա.-ք. Երզնկեանց

ՍՐՏՈՏ ՄԻ ԿԻՆ

Եկատերինօդար, 22 դեկտ.

Դեկտ. 12-ին, երեկոյեան ժամը մօտ 10-ին, տեղիս մանրավաճառ Տ. Սարաֆեանի խանութի վրա (Գրաֆսկի նրբափ. և Պօսպօլիտակինսկայա փողոցի անկիւն) չարագործները (թւով 3 հոգի), կողոպտելու նպատակով, յարձակում գործեցին։

Այս փոքրիկ խանութը, ուր մի-երկու տարի առաջ սպանեցին մի ամբողջ ընտանիք (Սարգսեանին, նրա կնոջը, երեխային և աղախնին), այժմ պատկանում է Տ. Սարաֆեանին (թիւրքահպատակ)՝ բաղկացած է մի քանի բաժիններից, օրինակ՝ բակալէյնի մասից, գարեջրատունից և խանութին կից գտնվող բնակարանից՝ մի երկու սենեակով։ Շինութիւնը հին է, փայտեայ և խարխուլ, ուր իրանց օրվայ ապրուստը հայթայթում էին մանրավաճառութեամբ՝ Սարաֆեան ամուսինները։

Սարաֆեանների մօտ այդ օրը երեկոյեան գալիս են Գայֆէճեան ամուսինները, սակայն մի փոքր անց՝ Գայֆէճեանը և Սարաֆեանը գնում են գործակատարների ակմբանոց, իսկ տանը մնում են տիկնայք։

Մօտ ժամը 10-ին մտնում են խանութ երկու կողոպտիչները (երրորդը մնում է դուրսը) սևացրած երեսներով։

Տանտիկինը բնակարանի դէպի խանութը բացվող դռնից տեսնելով եկւորներին և կասկածելով՝ յետ է քաշվում և կամենում է դուռը փակել։ Սակայն նրան չէ աջողվում այդ, և կողոպտիչները՝ ատրճանակները ձեռներին՝ մտնում են սենեակ ու դրամ պահանջում։ Սենեակում գտնվող տ. Գայֆէճեանը փախչելով բակը՝ օգնութիւն է խնդրում, իսկ Սարաֆեանի կինը իր փոքր երեխայի հետ մնում է տանը, կողոպտիչների ատրճանակների դէմ առ դէմ։ Սակայն չը կորցնելով իրան, սրտոտ կինը մտաբերում է, որ, մահճակալի բարձի տակ գտնվում է ամուսնու ատրճանակը, և կողոպտիչների ատրճանակների դէմ յետ է նահանջում դէպի մահճակալը և բարձի տակից հանում ատրճանակը (իսկ կողոպտիչները, կարծելիս են եղել, երևի, որ նա դրամ է հանում) և ուղղում է մօտակայ կողոպտիչի վրա։ Կողոպտիչները, չը սպասելով այդպիսի մի սիւրպրիզ, այս էլ մի կնոջ կողմից, կորցնելով իրանց, սկսում են կրակել իրանց հակառակորդուհու վրա. սակայն գնդակը վրիպում է և դիպչում պատուհանին, որից յետոյ վայրկենաբար կրակում է տիկինը կողոպտիչների վրա, հասցնելով նրանցից առաջինին՝ 3 վէրք (մէկը կրծքից, միւսը վզից և երրորդը ձեռքից), երկրորդին՝ նոյնպէս 3 վէրք (երկուսը երկու ձեռքից և մէկը ուսից), որից յետոյ կողոպտիչները դիմում են փախուստի։

Վիրաւորվածներից մինը անցնելով 20—25 սաժէն՝ ընկնում է և մի քանի րոպէից մեռնում, իսկ միւս երկուսը փախչում են։ Սակայն միւս օրը, շնորհիւ խուզարկու և քաղաքային ոստիկանութեան ջանքերի, աջողվում է երկուսին էլ ձերբակալել մօտակայ աուլներից մէկում։ Ձերբակալվածներից մէկը վիրաւորված է։ Նրանք բոլորն էլ չէրքէզներ են, մօտակայ աուլներից, 20—30 տարեկան հասակի։

Վերջին տարիների յանդուգն կողոպտումների շարքում սա առաջին դէպքն է, որ կողոպտիչները հանդիպում են օրինական դիմադրութեան, այն էլ մի կնոջ կողմից։

Սպանվածի դիակը դեկտ. 13-ի ամբողջ օրը դրված էր առաջին քաղաքամասի ոստիկանատան բակում (սիւնից կապած), որտեղ անհագին բազմութիւն էր ժողովվել նայելու։ Հասարակութիւնը միաժամանակ գնում էր տեսնելու այդ գործի հերոսուհուն։

Տիկին Սարաֆեանը երիտասարդ, մօտ 25 տարեկան, գեղեցկադէմ, միջին հասակի, աշխոյժ և զուարճախօս մի կին է։

Տաբլօիդ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Այսօրվայ տօնի պատճառով «Մշակի» հետևեալ համարը լոյս կը տեսնի կիրակի, յունվարի 15-ին։

◆ Ներսէս Մելիք-Փաշայեան բաժանորդագրվելով «Մշակի» 2 օրինակի՝ մի օրինակը նուիրում է Շուշու գաւառի Տումատեղ գիւղի դպրոցին, ի յիշատակ «Մշակի» 40-ամեայ յօբելեանի։

◆ Ինչպէս մեզ հաղորդում են, հայոց դրամատիկական խումբը պատրաստվում է երկու նոր ինքնուրոյն պիէս մօտիկ ապագայում բեմ հանելու. Գ. Սունդուկեանի «Կտակ» և Ա. Բէյիմիրզեանի «Վարդավառ» անունով թատերական երկերը։ Արդէն յատուկ պատրաստութիւններ են տեսնվում վերոյիշեալ ներկայացման համար։

◆ Ալ. Խատիսեանին քաղաքագլուխ վերընտրելու առիթով շնորհաւորում են շատ շատերը։ Նոյնպէս շնորհաւորեց Կովկասի Փոխարքայի օգնական սենատոր Վատացին և այլ բարձրաստիճան պաշտօնեաներ։

◆ Թիֆլիսի քաղաքային առաջին ապաստարանում անցեալ դեկտեմբեր ամսում գիշերել են 161 տղամարդ 3,100 անգամ։ Նրանք ըստ ազգութեան բաժանվում են հետևեալ կերպով. ռուսներ՝ 43 տղամարդ, հայեր՝ 71 տղ., վրացիներ՝ 30 տղ., լեհեր՝ 5 տղ., գերմանացիներ՝ 5 տղ., թուրքեր՝ 2 տղ., հրեաներ՝ 2 տղ., օսեր՝ 1 տղ. և այլ ազգեր՝ 3 տղ.։

◆ Զուլֆայի վաճառականները անհրաժեշտ կարիք ունենալով նոտարական հիմնարկութեան՝ միջնորդութիւն են յարուցել Թիֆլիսի Բորսային Կոմիտէի նախագահ Ա. Ն. Միլեանի առաջ, որպէսզի սա միջնորդութիւն յարուցի Զուլֆայում նոտարական հաստատութիւն հիմնելու համար։

◆ Քաղաքային վարչութիւնը ի նկատի առնելով ստորերկրեայ գինետների և թէյատների հակաառողջապահական դրութիւնը առհասարակ, որոշել է առևտուր անելու վկայականներ տալու ժամանակ պահանջել, որպէսզի նախ վերացվեն այդօրինակ հակաառողջապահական պարագաները, նմանապէս պահանջելով, որ ստորերկրեայ գինետները լինեն 20 քառ. սաժէն, իսկ վերերկրեայ շինութիւնները՝ 12 քառ. սաժէն մեծութեան։

◆ Թիֆլիսի զինուորա-դաշտային դատարանի վճռով Հնչակեան կուսակցութեանը պատկանելու ամբաստանութեամբ 6 տարվայ տաժանակիր աշխատանքի դատապարտված և ապա Կովկասի Փոխարքայի կողմից մշտական աքսորի դատապարտված Մարիամ Նազարբէկեանին Բարձրագոյնս թոյլատրված է աքսորատեղին գնալ իր սեփական ծախքով։

◆ Երկուշաբթի, ամսիս 16-ին, Թիֆլիսի քաղաքային դումայում կը քննվի Սօլօլակի տօննելի միջով Կոջոր անցկացվելիք շոգետրամվայի մասին զեկուցումը։

◆ Զրի և էժանագին ճաշարանների և թէյատների ընկերութեան կոմիտէն ստացել է 150 ր. կոյս Հերմոնեայից, վախճանված կոյս Մարիամ Լօրիս-Մելիքեանի կտակի համաձայն։

◆ Քութայիսեցիները խնդրում են Վ. Տոտոմեանին, որպէս զի սա Թիֆլիսում կարդացած իր դասախօսութիւնները կրկնէ Քութայիսում։

◆ Տարիներ առաջ դադարած «Մուրճ» ամսագրի խմբագիր Աւ. Արասխանեանը խնդրամատոյց է եղել Թիֆլիսի նահանգապետին, որպէս զի իրան թոյլ տրվի կրկին հրատարակելու յիշեալ ամսագիրը։

◆ Թիֆլիսի քաղաքագլուխը կարգադրել է, որպէս զի քաղաքային վարչութեան բոլոր ծառայողները նշանակված ժամին գտնվեն իրանց ծառայատեղում։ Ուշացողները կենթարկվեն տուգանքի և մինչև իսկ պաշտօնից արձակման։

◆ Այսօր, ամսիս 13-ին, Կովկասեան Բժշկական Ընկերութեան շէնքի մէջ նշանակված է վարձու դեղագործների ընդհանուր ժողով։ Ժողովին, ի միջի այլոց, քննութեան կառաջարկվի Թիֆլիսում դեղագործների ընկերութիւն հիմնելու հարցը։

◆ Թիֆլիսի մսավաճառների ընկերութեան նախագահ Զավախովը նահանգապետին բողոք է ներկայացրել առ այն, որ քաղաքային վարչութիւնը չափազանց էժան սակագին է նշանակել մսի, մինչդեռ միսը իրանց աւելի թանգ է արժենում։ Այդ պատճառով էլ խնդրում է թոյլ տալ տաւարի մսի ֆունտը վաճառել 14 կոպէկով, իսկ ոչխարինը 17 կոպէկով։

◆ Զինուորա-պատմական մուզէումում առանձին տեղում ցուցադրված են պատմաբան հանգուցեալ գեն.-լէյտենանտ Վ. Պոտտոյի բոլոր շքանշանները, ժապաւէնները և զանազան պատւանշանները, նմանապէս 1909 թ. հանգուցեալի 50-ամեայ յօբելեանի ժամանակ նրան ընծայաբերված բոլոր իրերը։ Բացի այս ամենը, մուզէումում կը զետեղվեն նրա բազկաթոռը և գրասեղանը, որի վրա նա երկար տարիներ աշխատել է։ Գրասեղանը կը պահպանվի այն դրութեամբ, ինչպէս որ նա եղել է հանգուցեալի մահվան րոպէին։

◆ Կովկասի Փոխարքան թոյլ է տուել Կովկասի բեմերի վրա խաղալ հայերէն «Փող և տաղանդ» 5 գործ. դրաման, հեղ. Վ. Տէր-Պօղոսեանի։

◆ Վրաց Գիւղատնտեսական Ընկերութիւնը հաստատել է կօօպերատօրի հրահանգչական պաշտօն, որի համար հրաւիրված է Ա. Կախելաձէ։ Նրա պարտականութիւնն է օգնել վարկային և փոխատու-խնայողական ընկերութիւնների հաշւապահական մասերին, ծանօթացնել ազգաբնակութեանը կօօպերացիայի զանազան ձևերի հետ, նպաստել նրանց բացման և այլն։ Ա. Կախելաձէն ծանօթ է նաև կաթնատնտեսութեան գործի հետ։

◆ Մինիստրական խորհուրդը հաւանութիւն է տուել Պետական Դումա մտցնելու ֆինանսների մինիստրի այն առաջադրութիւնը, որով 1913 թ. յունվարի 1-ից Քութայիսի նահանգի Ճիաթուրա վայրում բացվելու է պետական գանձատուն։

◆ Վրաց Գիւղատնտեսական Ընկերութեան կօօպերատիվ սէկցիան Մեծ-Լիլօ գիւղում բացում է կաթնատնտեսութեան ընկերութիւն, որը կաթը կը սպառէ Թիֆլիսում։ Ընկերութիւնը ունի 300 կաթնատու կով։ Մի առժամանակ յետոյ մտադրութիւն կայ պանրագործարան բանալ կօօպերատիվ հիմունքներով։

◆ Յունվարի 10-ին Վիննի վերելքում ձերբակալվեց Կուլի Իսմայիլ-օղլին, առանց որոշ պարապմունքի և բնակավայրի, որին փնտռում է Բորչալուի գաւառապետը, որպէս մի անձն, որը մեղադրվում է մի շարք սպանութիւնների և թալանների գործում, որ կատարել է Բորչալուի գաւառում։

◆ Քութայիսի փոխ-նահանգապետ Մակարօվը Քութայիսի գրախանութից, որ պատկանում է Վրաց մէջ Գրագիտութիւն Տարածող Ընկերութեանը, խնդրել է գրքեր Քութայիսի բանտային դպրոցի համար։ Յիշեալ բանտում բացված է կրթարան բանտարկեալների համար։

◆ «Թեմի» և «Зак. Рѣчь» թերթերի խմբագրութիւնները այս օրերս նամակներ ուղարկեցին վրաց երգեցիկ բոլոր խմբերին, առաջարկելով մասնակցել ծրագրվող «Երգերի տօն» հանդէսին։

◆ Յունվարի 20-ին կը կայանայ Թիֆլիսի սայլապանների ընդհանուր ժողով աւագի ընտրութիւն կայացնելու համար։

◆ Խուզարկու ոստիկանութիւնը «Փետր. 19-ի» փողոցի վրա № 78 տանը զետեղված «Երևան» հիւրանոցում ձերբակալվեց անյայտ մի թուրքի, որը մտադիր էր մի շարք յանցագործութիւններ կատարել։ Նա իրան անուանեց Նախիջևանցի Մաշադի Իւսուֆ Մօլլա Իսֆանդիար և ներկայացրեց համապատասխան անցագիր, սակայն քննութիւնը պարզեց, որ նա նախիջևանցի Մաշադի Իբրահիմ Հաջի Իրզու-օղլին է։

◆ Յունվարի 11-ին, իր տան մէջ, որ գտնվում է Ասատուրսկի փողոցում, անյայտ չարագործների ձեռքով սպանվել է Թիֆլիսեցի Մարթա Խաչատրեանը, 71 տ.։ Սպանութեան դրդապատճառները դեռ ևս պարզված չեն, բայց ենթադրութիւն կայ, որ այդ սպանութիւնը կատարվել է անձնական վրէժխնդրութիւնից։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԸՆԿԵՐՆԵՐԻՑՍ ՄԷԿԻՆ
(Տես «Մշակ» № 284)

Ընդունեցէք պատասխանս, իմ անյայտ ընկեր։

Համազգային ժողովի գումարման օրը պահանջ զգացի արտայայտելու մի միտք, որ նոր չէր, թէ անհրաժեշտ է զօրեղացնել եկեղեցու կազմակերպութիւնը՝ ստեղծելով հայրապետին աջակից և խորհրդակից մի ներկայացուցչական մարմին էջմիածնում։

Նոյն միտքը, որ արծարծեցի 3 տարի առաջ Թիֆլիսի ժողովարանում, հաւանութիւն գտաւ 1908 թ. համագումարից և, որքան գիտեմ, նոյնիսկ նախորդ համազգային ժողովից։

Ցիշեցնել այդ գաղափարը, որ իմ հաւատոյ հանգանակն է, կարևոր էի համարում։

Երկտողումս, որ տպագրվեց «Մշակի» № 278-ում, ինչպէս կը գիտէք, ոչ մի նշմար չը կայ, թէ ով է իմ կարծիքով նախապատւելին այն 4 կաթողիկոսական ընտրելիներից, որոնց անուանել էի՝ իբրև Մոսկվայի պատուիրակ։

Ցօղուածիս նպատակին չէր յարմարվի մի այդպիսի յայտարարութիւն, քանի որ կամենում էի գրաւել դէպի իմ հիմնական գաղափարը բոլոր պատգամաւորների համակրութիւնը առանց կուսակցութեանց խտրութեան, մանաւանդ որ կարծիքս ընտրելիների մասին, իբրև լոկ անձնական և մասնաւոր, այլևս կշիռ ունենալ չէր կարող։

Բացի այդ՝ նախադասելի կաթողիկոսացուի անունը հնարաւոր է տալ միայն համազգային ժողովում տեղի ունեցած թեր և դէմ առարկութիւնները և կարծիքները լսելուց յետոյ։

Վերջապէս մի բնական նրբազգացութիւն արգելում էր ինձ քարեր նետել մեր ընկեր Զուբարի առաջ, որ թեմի պատգամաւորն էր. մաքառեցի նրա դէմ օրինական միջոցներով մինչև վերջը, բայց վայել չէր ինձ՝ նրա հաստատվելուց յետոյ՝ ջանալ թուլացնել նրա հեղինակութիւնը, իբրև թեմի ներկայացուցչի։

Ասում էք, որ ինձ լաւ ճանաչում էք. եթէ ճանաչում էք, կը հասկանաք այս տողերը։

Այսքանն բաւական է, յիայոյս եմ, փարատելու ձեր կասկածները և համոզելու ձեզ, որ չեմ ունեցել յետին միտք՝ նպաստել կամ վնասել ուրոյն կաթողիկոսական ընտրելիներին։ Այլևս հարկ չը կայ կանգ առնելու ձեր յետագայ ենթադրութիւնների վրա, որ նոյն աղբիւրից են բղխում։

Թոյլ տուէք Խրիմեան Հայրիկի և Մատթէոս կաթողիկոսի մասին ունենալ սեփական և միանգամայն անգրդուելի գաղափար, որ լուսաբանութեան և վերաքննութեան կարօտ չէ։

Կատարեալ յարգանօք՝

Ստ. Մամիկոնեան

Մոսկվա, 1 յունվարի

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ
III

Ո՞վ է յանցաւորը Պարսկաստանի այժմեան եղկելի դրութեան։ Ո՞վ է մեղաւոր, որ 4000 տարի պատմական և անկախ կեանք ունեցող արևելեան մի ամենահին պետութիւն այսօր հասել է քայքայման և անկախութիւնը կորցնելու րոպէն արդէն հասնելու վրա է։

Մեր կարծիքով, բոլոր աղէտների գլխաւոր պատճառն այն է, որ Պարսկաստանը չը կարողացաւ արտադրել իր միջից գէթ մի քանի հոգի ճշմարիտ և անկեղծ հայրենասէրներ և հեռատես, նրբաքննին վարչական ու քաղաքագէտ անձինք։ Տապալելով բռնապետութիւնը, առաջ բերելով երկրի մէջ յեղափոխութիւն, տապալողները չը կամեցան, չը կարողացան հասկանալ, թէ յեղափոխութիւնը կատարելուց յետոյ՝ պէտք է իրանք հեռանան ասպարէզից, որովհետև նա, որ քանդող է հանդիսանում, չէ կարող լաւ շինող հանդիսանալ։ Հին շինութիւնը քանդեցին, բայց նորի շինութիւնը պէտք է թողնվէր նոր ճարտարապետների։ Այդ նոր ճարտարապետները չը պէտք է յեղափոխականներ լինէին, այլ էվօլիւցիօնական գաղափարի կուսակիցներ, այլ վարչագէտ և քաղաքագէտ անձինք, բարձր հայրենասէրներ, որոնց միակ նպատակը լինէր հայրենիքի և երկրի բարօրութիւնը։

Բայց այդպիսի մարդիկ երևան չեկան, կամ, աւելի ճիշդն ասած, յեղափոխականները, հին րէժիմը տապալողները և քանդողները թոյլ չը տուին, որ այդպիսի մարդիկ առաջ գան, այլ կամեցան իրանք ղեկավարել, կառավարել երկիրը։ Եւ ահա մենք տեսանք, որ Պարսկաստանի պէս մի լայնածաւալ երկրի ղեկը ստանձնել էին քաղաքացիական կառավարութեան մէջ ապիկար մարդիկ։ Միւս կողմից պարսկական մէջլիսը ալեկոծվում և բորբոքվում էր կուսակցական նեղ վէճերով, և իսկապէս չը կային շինարար, հեռատես, քաղաքագէտ գործիչներ։ Եթէ լինէին այդպիսիները, նրանք ամեն կերպ կաշխատէին ամենից առաջ օտարի միջամտութեան համար չը ստեղծելու պատրուակներ և առիթներ։

Ապիկար, անհեռատես և անձեռնհաս վարիչների անշնորհք գործունէութիւնից օգտվեցին րէակցիօնական տարրերը և նախկին բռնապետական րէժիմի կողմնակիցները, որոնք առերես համակերպվել էին, և սկսեցին նպաստել գահընկէց Մահմէդ-Ալիի շահի վերադարձին։

Եթէ պարսիկ յեղափոխականները, որոնց նպաստեցին և դրսից եկած յեղափոխականներ, այն արժանիքն ունեն, որ տապալեցին բռնապետութիւնը և հրատարակեցին սահմանադրութիւն, նրանք ունեն և այն մեղքը, որ չը կարողացան յարմար րոպէին կանգ առնել և թոյլ տալ հմուտ և ձեռնհաս անձանց՝ վարելու երկրի շինութեան և սահմանադրական րէժիմի հաստատութեան գործը։

Այժմ ստեղծվել է այնպիսի դրութիւն, որ Պարսկաստանի ամբողջ բաղդը կախված է Ռուսաստանից։ Ռուսաստանը մտել է Պարսկաստան ոչ իբրև պատերազմող կողմ, և Պարսկաստանն ևս պատերազմ չէ յայտարարել Ռուսաստանին, որպէսզի կարելի լինէր նկատել նրան իբրև պատերազմող կողմ։

Ռուս նացիօնալիստ և պահպանողական մամուլը հուր և շանթ տեղալով Պարսկաստանի վրա, ռուսական զօրքի վրա գործած յարձակման պատճառով, պահանջում է ամենախիստ պատժողական միջոցներ գործադրել, բայց առաջադէմ և ազատական մամուլը շատ իրաւացի կերպով նկատում է, որ Ռուսաստանի հզօրութիւնը, մեծութիւնը նրա մեծահոգութեան մէջ

պէտք է լինի և ոչ նրա տարածած սարսափի մէջ, ուստի և խորհուրդ են տալիս մտնել Արևելքի և մահմետական մուսուլման աշխարհի հետ ունեցած յարաբերութիւնների մէջ մի նոր ապրելու դրութեան վրայ հիմնուած ոյժ.

Ռուսաստանը պէտք է բռնայ մի նոր էջ պատմութեան մէջ. Իսկ ուժեղ, նա պէտք է մեծահոգութիւն ցոյց տայ:

«Թող,—ասում է «Русское Слово» թերթը,—զատապարտեալին տանեն դէպի կախաղան, թող կարդա՛ նրա դատավճիռը, թող դահիճը շրջափէ նրա մարմինը... բայց թող գթութիւնը գինաթափ անէ կատաղի ձեռքը: Թող Պարսկաստանը աղօթէ մեզ համար, և ոչ անիծէ»:

Այո, միայն գթութեամբ, ներողութեամբ հեշտ կը լինի հաստատել կարգ և խաղաղութիւն, միայն իրաւունքի, բարութեան յաղթանակի հաստատմամբ կարելի կը լինի կեանքի կանչել գլուխը կորցրած, անիշխանութիւնից տանջուող երկիրը:

Հ. Ա.

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

✦ Ինչպէս լսել է «Бирж. Вѣд.» լրագիրը արժանահաւատ աղբիւրներից, պաշտօնից հեռանում է առևտրի ու արդիւնաբերութեան մինիստրի օգնական Բարկը: Խորհրդով արձակվեց ու սենատի դիւանատան առաջին բաժանմունքի կառավարիչ Ալեքսեյեւը, որ հանգուցեալ Ստոլիպինի աջ ձեռն էր:

✦ Ռուսաց քաղաքական շրջաններում ներկայումս սկսում են աւելի մեծ հետաքրքրութիւն ցոյց տալ 4-րդ Պետական Դումայի ընտրութիւններին

[illegible]

Թէ այս գարնանը պատերազմ տեղի ունենայ:

✦ Թիւրք-իտալական պատերազմի վերջին կռիւներում Թիւրքերը և արաբները ունեցան խոշոր կորուստներ:

✦ Պաշտօնական տեղեկութիւնների համաձայն, մինչև փետրվար իտալական արքայական հրովարտակներով պատերազմի համար յատկացված է 115 միլիոն լիր:

✦ Ի նկատի ունենալով այն յամառ լուրերը՝ թէ շուտով բարդութիւններ են ծագելու Բալկանեան թերակղզում, Թիւրքաց զինուորական մինիստրութիւնը վճռեց նոր զօրքեր ուղարկել Մակեդոնիա, Անատոլիայից: Պահեստի օֆիցերները նոյնպէս ծառայութեան են վերակոչվելու:

✦ Ռումինիան և Բուլղարիան նախագծում են դաշն կապել ընդդէմ Թիւրքիայի:

✦ Խանկոուի գծի վրա յեղափոխականները պայթեցրին կառավարական մի գնացք: Պայթման ժամանակ զոհվեցին 800 մարդ:

✦ Իւանշիկայր կայսրուհու պաշտօնէութեան համաձայն պատրաստեց այն հրովարտակը, որ ազդարարում է նորկայ դինաստիայի գահից հրաժարվելու մասին: Սակայն հրովարտակի հրատարակութիւնը յետաձգվում է անորոշ ժամանակով:

✦ Հեռու չէ այն ժամանակը, երբ Չինաստանը բաժանվելու է երկու առանձին պետութիւնների—Հիւսիսային Չինաստանը կը մնայ միապետական, իսկ Հարաւայինը կդառնէ հանրապետութիւն:

✦ Մանջուրները որոշել են Պեկինի վրա յարձակում գործ դրվելու դէպքում կատարած առաջ բերել այնտեղ. Չինք են առնված դրա դէմ

[illegible]

Նախագծվում է Թուրքեստանի ջրային ճանապարհների վարչութիւնը անկախ դարձնել:

ՄՈՍԿՎԱ: Գրաւվեց «Утро Россіи»-ի № 8-ը: Դատ է յարուցված 1001-դ յօդուածով:

ԽԱՐԲԻՆ: Խունխուզների շատանալու պատճառով ամբողջ երկաթուղու տարածութեամբ հսկողութիւնը ուժեղացված է: Շուանչենպուի մօտերը խունխուզներին հետապնդելիս վիրաւորվեց շտաբս-րոտմիստր Գիմմելման:

ԲՈՒԴԱՊԵՇՏ: Պատգամաւորների պալատում երկրագործութեան մինիստրը յայտնեց, որ Բրիւսէլի շաքարի կոնֆերենցիայում ունգարական ներկայացուցիչը խօսելու է ռուսական պահանջների դէմ:

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Ե. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

Высочайше Утвержденное Русское Общество Пароходства и Торговли, учрежд. въ 1856 г.

ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԻ ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ.

Ձմեռային երթևեկութիւն
ՂՐԻՄ-ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԳԻԾ
Մեկնում են Բաթումից

I Փօստային-մարդատար շոգենաւեր.
Երեքշաբթի ժամի 1-ին գիշերը, շրջանակի գծով.
Հինգշաբթի » 1 » » »
Շաբաթ » 12 » ուղղակի »

II Մարդատար շոգենաւեր.
Երկուշաբթի ժամի 2-ին ցերեկը, շրջանակի գծով
Շաբաթ » 2 » » »

III Մարդատար-ապրանքակիր շոգենաւեր.
Երեքշաբթի կէս գիշերին, շրջանակի գծով.
Ուրբաթ » » » »

Ժամերը Պետերբուրգի են:

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՓՕՍՏԱՅԻՆ ԳԻԾ
Կանոնաւոր հաղորդակցութիւն դէպի Ալէքսանդրիայի, Բօլգարիայի, Մակեդօնիայի, Սերբիայի, Անատոլիայի-Պարսից-Ծոցի (Персидскій заливъ) գծերի բոլոր նաւահանգիստները:

ԲԱԼՏԻԱԿԱՆ ԳԻԾ
Կանոնաւոր հաղորդակցութիւն ուղղակի Պետերբուրգ-Ռիգա, Լիբավա և Բէվել:
Տոմսակները կարելի է գնել Թիֆլիսի գրասենեակում, Վելիամինովսկայա փողոց, № 18.
Հեռախօս № 11.
Ընդունվում են եւ ապահովացվում են ապրանքներ ձեռնտու պայմաններով:
Գործակալ՝ Ս. Խ. Սուլխանեանց
(Հ.) 0—32

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
Հիմնված 1880 թ.
(Կուկիա, Վօրոնցօվի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից
ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ
«606»-Ի ՆԵՐՄՈՒԾՈՒՄ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ՝ 11—12 Ժ.
Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան վեներական (սիֆիլիս) հ.:
Բ. Գ. ԱՂԱՄԱՐԵԱՆ—9—10 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.:
Կ. Մ. ՁԻԿՕՎԱՆԻ—9½—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային:
Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.:
Ն. Տ. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.:
Մ Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներական, վիրաբուժութեան և միզասեռ. հ.:
Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.:
Կին ԲԺԻՇԿ Պ. Ս. ԶԻԼԲԵՐՇԱՅ—12½—1 ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.:
Գ. Յ. ԳՈՒՐԳԷՆՕՎ—1—1½ ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.:
Ա. Գ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.:
ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝
Կին ԲԺԻՇԿ Պ. Ս. ԶԻԼԲԵՐՇԱՅ—6—6½ ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.:
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—6—7 ժ.:
Վճարը 50 կ.: Չքաւորները ձրի: Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին:
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան
1. 0—3

ԲԺԻՇԿ
Ե. Ի. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ
Ներքին, երեխայոց և ստամոքսա-աղիքային հիւանդութիւններ:
Պրօֆ. Mathien-ի մասնագիտական կլինիկայից—Պարիզում:
Ընդունելութիւնը (առաւ. ժ. 9—11. / երեկ. ժ. 5—7.
Ելիզավետինսկայա փող. № 39. տէլ. № 1067.
(Կ. Հ. ու.) 669. 100—97

ԲԺԻՇԿ
Գ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ
ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԵՐԵԽԱՅՈՑ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Առանձնապէս ՍՏԱՄՈՔՍԻ և ԱՂԻՔՆԵՐԻ
Ընդունելութիւնը ամեն օր) 10—11 ժ. առ. (երեխաների) /) 5—7 ժ. երեկ. (ընդհանուր)
Միքայէլեան փող., № 36. տէլէֆօն 388.
(Հ.ու.Կ.) 761. 100—64

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ և ուղարկվեց բաժանորդներին
ՊԱՏԱՆԻ
ԱԼՄԱՆԱԽԻ II (IV) գիրքը:
Գինն է 20 կոպ.
ՇԱՐՈՒՆԱԿՎՈՒՄ է 6 ԳԻՐՔԻ բաժանորդագրութիւնը. Թիֆլիսում՝ 1 ր., դուրսը՝ 1 ր. 25 կ., արտասահման՝ 5 ֆր.:
Յունվարի 15-ից խմբագրվելու է III (V) գիրքը:
Լոյս տեսած I, II, III, IV գրքերը միասին, ճանապարհածախսով, 70 կ.:
Հասցէն՝ Тифлисъ, Сурпъ-Минасскій пер. № 26, Мисаку Эприкянъ,
(Հ.) 1213. 3—2

Լոյս տեսաւ եւ վաճառվում է հռչակաւոր Ֆրանսիացի գրող
ՎԻԿՏՕՐ ՀԻՒԳՕՅԻ
ԻՆՆՍՈՒՆ-ԵՐԵՔ
նշանաւոր վէպի հայերէն թարգմանութիւնը
„ԱՐՕՐ“ ամսագրի
հրատարակութեամբ

Այս կլասիկական չքնաղ վէպը, որի նիւթը վերցված է ֆրանսիական մեծ յեղափոխութիւնից, պէտք է կազմէ ամեն մի մատենադարանի զարդը և լինի ընթերցանութեան ամենացանկալի նիւթ:
ԳԻՆՆ Է 1 Ր. 50 Կ.
Ի նկատի ունենալով, որ տպված է միայն 400 օրինակ, ուստի ցանկացողները պէտք է շտապեն վաղօրօք ստանալ, ուղարկելով իրանց պահանջը և գումը «Մշակի» խմբագրութեան:
Գիրքը բաղկացած է 432 մեծադիր էջերից: 10—9

ՀԱՇՒԱՊԱՀԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ
Գ. և Մ.
ՏԷՐ-ԴԱՒԹԵԱՆՆԵՐԻ
Նիկօլայէվսկայա, № 36.
(Ա.Օ.) 1212. 25—7

Լոյս տեսաւ եւ վաճառվում է
Ն. ԲԱԶԲԵՐՈՒՆՈՒ
Էջմիածնական ինտրիգաներ
եւ
Արա հեղինակները
(Վերջին կաթողիկոսական ընտրութեան հետևանքն ու նրա գաղտնիքը):
Գինը 25 կոպ.:
Գումարով գնողներին 25% զեղչ:
Դիմել՝ 1) «Էսպերանտօ» տպարան (Ելիզավետինսկայա փ. № 17), 2) Երեւան, Համասփ Ալաջեանցին (Աստաֆևսկայա փ. № 108): (Ս.Վ.) 1208. 5—5

Ընդ մամլով է եւ շուտով լոյս կը տեսնէ
ՅՈՒՇԱՐՁԱՆ
ԳՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ
առթիւ
100-ԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆԻ ՀԱՍՏԱՏՄԱՆ
ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ Ի ՎԻԵՆՆԱ
1811—1911
ԵՒ
25-ԱՄԵԱՅ ՏԱՐԵՇՐՋՄԱՆ
„ՀԱՆԴԷՍ ԱՄՍՕՐԵԱՅ“ ՈՒՍՈՒՄՆԱԹԵՐԹԻ
1887—1911
Հրատարակեալ
Ի ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵՆԷ
Մասնակցութեամբ
ԱՇԽԱՏԱԿՑԱՑ «ՀԱՆԴԷՍԻ» ԵՒ ՀԱՅԵՐԷՆԱԳԷՏ ԲԱՆԱՍԻՐԱՑ

«Յուշարձանը»՝ կարևոր և ճոխ բովանդակութեամբ նուիրուած է 50-ամեայ յոբելինաւոր գեր. գեր. Գրիգոր արքեպ. Գովրիկեանի և կը բաղկանայ երկու մասերէ:

1) Ակնարկ մը Վիեննական Մխիթարեան Միաբանութեան հարիւրամեայ գործունէութեան վրայ, ուր «Հանդիսի» խմբագրութեան կողմանէ համառօտ գծերով կը պատկերանան Միաբանութեան ծնունդն ու յաջորդութիւնը, գրական գործունէութիւնը՝ նշանաւոր գրական գործիչներու ամփոփ կենսագրականներով և լուսանկարներով, տպարանը, մատենադարանը, թանգարանը եւ «Հանդէս Ամսօրեայի» պատմութիւնը՝ խմբագրապետներու կենդանագիրներով: Ապա հայր Գ. վ. Մէնէվիշեան կը գծէ «Հանդէս Ամսօրեայի կեանքը», հետաքրքրական բովանդակութեամբ:

2) Գրական ժողովածոյ. այս մասը ամբողջապէս նուիրուած է՝ զուտ մասնագիտական յօդուածներով՝ հայ հին և նոր գրականութեան, հնախօսութեան, եկեղեցական և աշխարհիկ պատմութեան, բանասիրութեան, լեզուագիտութեան, ազգագրութեան, արուեստի և կենսագրականի, «Հանդիսի» ականաւոր գործիչներու և եւրոպացի հայերէնագէտ պրօֆեսօրներու ազնիւ մասնակցութեամբ: Փոքրիկ գաղափար մը կազմելու համար նիւթերու առատութեան, պէսպէսութեան և հետաքրքրական բովանդակութեան՝ յառաջ կը բերենք ուսումնասիրութեանց ցանկը կարգաւ.

ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԸ՝ գրեթէ 500 մեծադիր էջ («Հանդիսի» դիրքով)՝ տպագրուած է մաքուր, ողորկ թղթի վրայ՝ տպագրական մեծ խնամօք, զարդարուած գրական ժողովածուի աշխատակիցներու և այլ մասնագիտական իրաց բազմաթիւ լուսանկարներով (60) և երեք լուսատիպ տախտակներով, որոնք պիտի ընծայեն միևնոյն ժամանակ ամեն հայասէր աչաց գեղեցիկ և բազմազան ալբոմ մը:

Որովհետև ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԸ շատ սակաւաթիւ տպագրուած է և իր բազմալեզուեան բովանդակութեամբ նաև եւրոպացի հասարակութեան (համալսարաններու, մատենադարաններու...) համար հետաքրքրական պիտի ըլլայ՝ կրնայ շուտով սպառում գտնել. ուստի պարտք կը համարենք այժմէն ուշադիր ընել ամեն հայ գրասէր հաստատութիւններն և անհատները, որ փութան օր յառաջ ապսպրել անկէ օրինակ մը՝ նշանաւոր կեդրոններու, ընթերցարաններու և սեփական գրադարաններու համար:

ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻՆ գինն է՝ ամեն երկրի համար՝ ճանապարհածախքը մեր վրայ՝

Թղթակազմ. . . .	40 ֆր.	= 16 րուբլի	= 8 դոլար
Կիսակաշի	45 »	= 18 »	= 9 »

«Հանդիսի» 1911 և 1912 տարիներու վճարող բաժանորդաց համար՝

Թղթակազմ. . . .	30 ֆր.	= 12 րուբլի	= 6 դոլար
Կիսակաշի	35 »	= 14 »	= 7 »

ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻՆ գուտ շահը պիտի յատկացուի «Հանդէս Ամսօրեայի» դրամագլխոյն:
Դիմել՝ Rédaction de la Revue „Handes Amsorya“, Vienne (Autriche), VII/2 Mechitharistengasse 4.
(Ու.) 15. 4—1

ԱՌԵՒՏՐԻ ԵՒ ԱՐԴԻՒՆԱԲ. ՄԻՆԻՍՏՐ. ԻՐԱՒԱՍՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐՔՈՅ ԳՏՆՎՈՂ
ՀԱՇՒԱՊԱՀԱԿԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ
Ն. Ռ. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ
(Գոյութիւն ունի 1895 թ.)
Հեղինակ առևտրական հաշւապահութեան ձեռնարկի, և զանազան մասնագիտական ձեռնարկների:
Տալիս է երկու սեռի անձանց մասնագիտական առևտրական գիտութիւն 4-ամսեայ դասընթացքում, ամենօրեայ պարապմունքներով:
Դասընթացքներում անցնում են.—Առևտրական և արդիւնաբերութեան զանազան ճիւղերի հաշւապահութիւն, նաւթարդիւնաբերութեան և նաւթագործութեան ճիւղի հետ միասին, զանազան մեթօդներով, կատարեալ իրագոյն կրկնակի իտալական սիստեմով և առևտր. թւաբանութիւն, առևտր. նամակագրութիւն, մուրհակային և առևտրական իրաւունքների, քաղաքատնտեսութիւն, փատ ձեռագրի ուղղումն:
Ոչ պարտադիր առարկաներն են՝ 1) Օտար լեզուներ, 2) Ստենօգրաֆիա (սղագրութիւն) և 3) Ռեմինգտոնի վրա գրել:
Ուսուցիչները բարձր կրթութիւն ստացած մասնագէտներ են, որոնք գործնականապէս և տեսականապէս պատրաստված են ամեն մի առարկայի համար առանձին:
Վկայագրերը տրվում են մինիստրութեան թոյլտուութեամբ:
Պարապմունքների սկիզբը 1912 թ. յունվարի 15-ից: Խնդրագիրների ընդունելութիւնը ամեն օր առաւօտեան ժամը 9—11-ը, երեկ. 5—7-ը: Ծրագիրը և կանոնները տրվում և ուղարկվում են ձրիաբար: Դասընթացքներին կից հաստատված են քիչ պատրաստված անձանց համար առանձին պատրաստողական և լրացուցիչ դասարաններ ռուսաց լեզուի և թւաբանութեան համար:
Անձամբ և նամակներով դիմել՝ Тифлисъ, Учредит. Бухгал. Курсовъ Н. Р. Абраамяну, Николаевская, 22, Телефонъ 744.
(Ե. Հ.) 1178. 0—6

Առեւտրի եւ Արդիւնաբերութեան Մինիստր. տնօրէնութեան ներքոյ գտնվող
Տ. Մ. ՓԻԼՕՅԵԱՆԻ
ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ
ԿՈՒՐՍԵՐՈՒՄ
Թիֆլիս, Միքայէլեան պր. 24/4. Տէլէֆօն № 976.
Տալիս են երկսեռ անձերին մասնագիտական առևտրական կրթութիւն:
Դասընթացքն աւարտողներին տրվում են ատտեստատներ:
Գործնական զբաղմունքները կատարվում են կուրսերում՝ Լոնդօնի Pitman և Պարիզի Pigier դպրոցների ձևով կազմակերպված Muster-Comptoir-ում: Նիւթերն առնվում են բէալ կեանքից: Առարկաներն են. ա) պարտադիր. 1) Հաշւապահութիւն (պարզ, իտալ., գերմ., ֆրանս., ամերիկ., բանկային և գործարանական). 2) Առևտրական թւաբանութիւն. 3) Քաղաքատնտեսութիւն. 4) Օրէնսգիտութիւն (առևտրական իրաւունք, մուրհակի կանոնադրութիւն). 5) Առևտրական թղթակցութիւն. 6) Թւաբանութիւն համրիչի վրա. 7) Վայելչագրութիւն, արագագրութիւն (ամենավատ ձեռքի ուղղումն), բ) ոչ-պարտադիր. 1) Օտար լեզուներ. 2) սղագրութիւն. 3) դակտիլոգրաֆիա (ռեմինգտօն և այլ.) և 4) առևտր. թղթակցութիւն օտար լեզուներով: Զբաղմունքները կատարվում են և զատ-զատ: Ունկնդիրների թիւ շատութեան պատճառով բացվում է երկրորդ զուգընթաց բաժանմունք, որը մանաւանդ յարմար է օտաքաղաքացիների համար: Ունկնդիրների թիւը սահմանափակված է: Պարապմունքների սկիզբը յունվարի 15-ին: Խնդիրների ընդունելութիւնը առ. ժամը 10—12-ը և երեկ. 4—7-ը: Ծրագիրը և կանոններն ուղարկվում և տրվում են ձրիաբար կուրսերի շէնքում:
(Ա. Օ.) 1193. 0—13

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный.